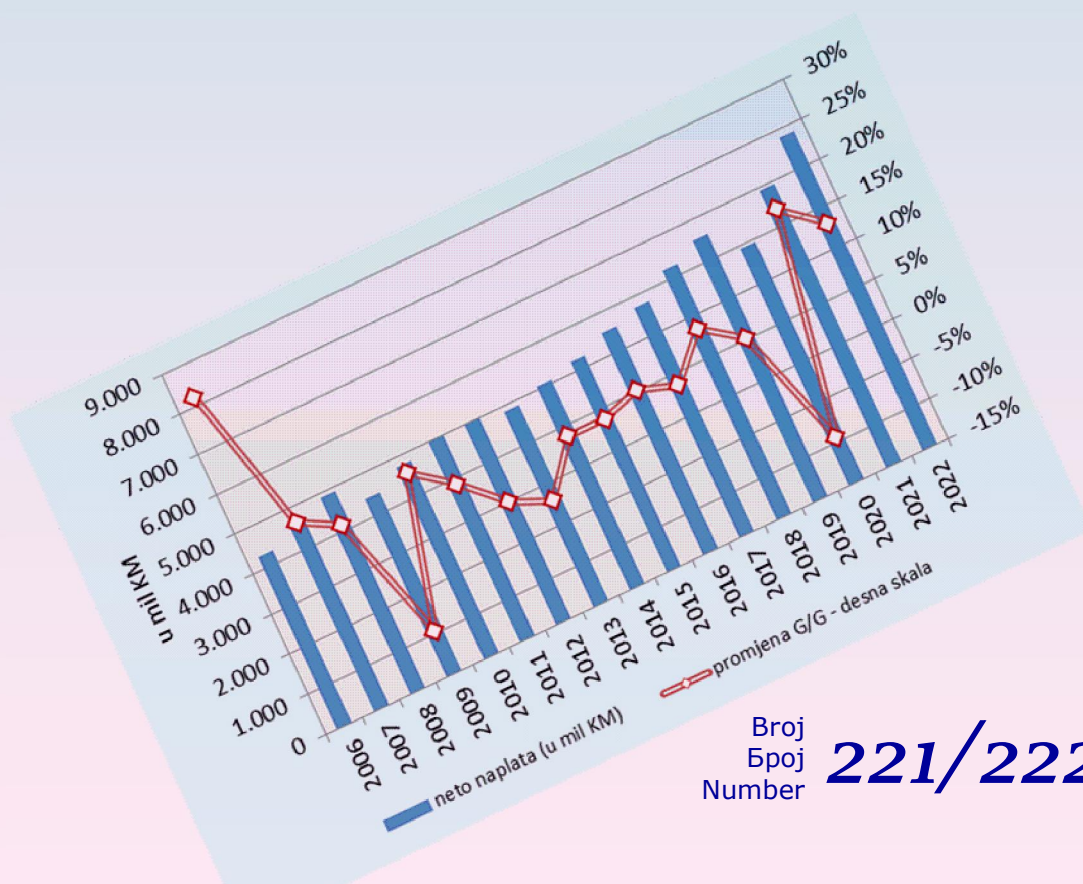

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМА Билтен

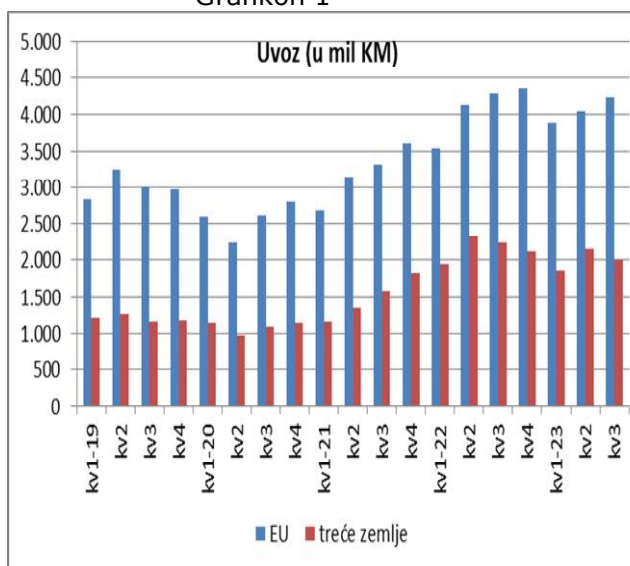

Broj
Број
Number **221/222**

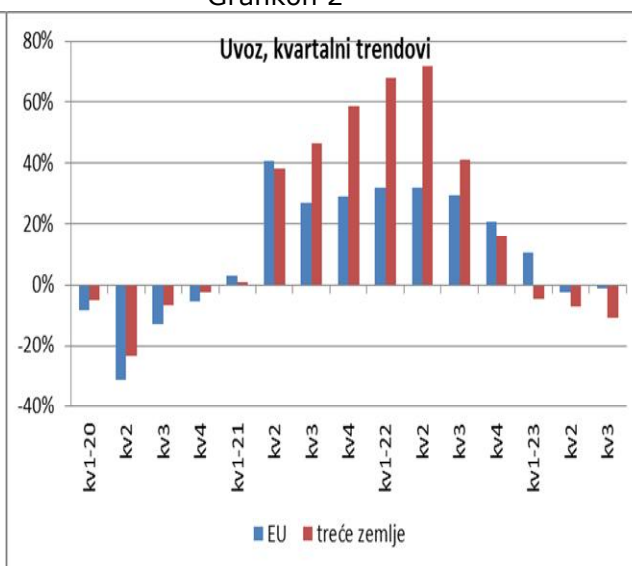
Uz ovaj dvobroj

Prilikom izrade revidiranih projekcija prihoda od indirektnih poreza za period 2023-2026, koje objavljujemo u ovom Biltenu, a koje su dostavljene fiskalnim vlastima BiH polovinom oktobra 2023., na raspolaganju su bili analitički podaci o vanjskotrgovinskoj razmjeni BiH samo za osam mjeseci 2023. Za razliku od mjesečnih analiza, koje ukazuju na oscilacije u uvozu, kvartalna poređenja, koja su moguća na osnovu najnovijih podataka o uvozu u periodu januar – septembar 2023, omogućavaju sagledavanje trendova. Za naplatu prihoda od carina relevantan je uvoz roba iz trećih zemalja i dijela roba iz EU koje su ostale pod režimom carina. Primjećuje se rast uvoza iz EU u trećem kvartalu 2023. u apsolutnom iznosu, te se čak može zaključiti da se radi o rastućem trendu (Grafikon 1).

Grafikon 1

Grafikon 2

Međutim, poređenje uvoza sa istim kvartalom prethodne godine (G/G) pokazuje nastavak negativnog rasta uvoza iz EU iz drugog kvartala 2023. (Grafikon 2). Tako je u drugom kvartalu 2023. zabilježen pad uvoza iz EU od 2,2%, a u trećem kvartalu 0,9%. S druge strane, uvoz iz trećih zemalja, apsolutno i relativno, je lošiji u sva tri kvartala 2023. U prvom kvartalu pad uvoza iznosi 4,6%, u drugom 7,1%, a u trećem čak 10,8% (Grafikon 2).

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Revidirane projekcije prihoda od indirektnih poreza za period 2023-2026	2
Lista tabela i grafikona	2
Sažetak	3
1. Osnove i pretpostavke revidiranih projekcija prihoda od indirektnih poreza iz osnovnog scenarija	4
2. Projekcije prihoda od indirektnih poreza 2023-2026 (osnovni scenario)	20
3. Razlike u odnosu na prethodne projekcije prihoda od indirektnih poreza	29
4. Rizici	33
Dodatak: posljednje projekcije međunarodnih institucija	35
Analiza naplate prihoda od akciza na kahvu	37

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT saradnik
lektor : Darija Komlenović, prof. anglistike

REVIDIRANE PROJEKCIJE PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA ZA PERIOD 2023-2026**LISTA TABELA I GRAFIKONA****Tabele**

Tabela 1. Projekcija rasta BDP-a, DEP, septembar 2023	4
Tabela 2. Udio prihoda od indirektnih poreza sa JR UIO u BDP-u i ukupnoj potrošnji (C).....	6
Tabela 3. Osnovni scenario projekcija prihoda od indirektnih poreza (2023-2026), oktobar 2023. g.....	21
Tabela 4. Osnovni scenario projekcija prihoda od indirektnih poreza u % BDP-a, oktobar 2023. g.....	21
Tabela 5. Razlike projekcija prihoda za period 2023-2026 u odnosu na projekcije iz aprila 2023. g.....	32
Tabela 6. Ljetne projekcije EK, septembar 2023.....	35
Tabela 7. Projekcije realnog rasta BDP-a, MMF, oktobar 2023.....	36
Tabela 8. Projekcije ECB rasta BDP-a i inflacije za Eurozonu	36

Grafikoni

Grafikon 1. Neto prihodi od indirektnih poreza na JR UIO, 2006-2022	6
Grafikon 2. Indirektni porezi u potrošnji i BDP-u, 2006-2022	7
Grafikon 3. Mjesečna neto naplata i nominalni efekti	7
Grafikon 4. Stope rasta naplate indirektnih poreza	8
Grafikon 5. Neto nominalni efekti naplate po vrsti poreza, I-IX 2023.....	9
Grafikon 6. Naplata prihoda od carina.....	10
Grafikon 7. Stope rasta prihoda od carina i uvoza	10
Grafikon 8. Uvoz, trendovi u 2023. godini	11
Grafikon 9. Trendovi u naplati bruto PDV-a	12
Grafikon 10. PDV na uvoz i domaći PDV	12
Grafikon 11. Kvartalni trendovi u naplati komponenti bruto PDV-a	13
Grafikon 12. Trendovi u isplati povrata PDV-a.....	13
Grafikon 13. Robna razmjena BiH, mjesečne stope rasta i kumulativ povrata PDV-a.....	14
Grafikon 14. Trendovi u naplati neto PDV-a	15
Grafikon 15. Trendovi u naplati akciza	16
Grafikon 16. Trendovi u naplati akciza na duhan	17
Grafikon 17. Trendovi u naplati akciza na derivate nafte	18
Grafikon 18. Trendovi u naplati putarine	19
Grafikon 19. Akcize na kahvu	19
Grafikon 20. Kvartalni trendovi u naplati akciza i kumulatvi	20
Grafikon 21. Mjere disperzije prihoda od indirektnih poreza	22
Grafikon 22. Mjesečne cijene sirove nafte tipa Brent i njihove stope rasta.....	23
Grafikon 23. Cijene derivata nafte u BiH	24
Grafikon 24. Akcize na duhanske prerađevine, kumulativ	26
Grafikon 25. Neto prihodi od carina 2006-2022 i projekcije za 2023-2026.....	27
Grafikon 26. Projektirani udio indirektnih poreza u BDP-u i ukupnoj potrošnji.....	28
Grafikon 27. Doprinos pojedinih vrsta prihoda projektiranom apsolutnom rastu	28
Grafikon 28. Projekcije prihoda od akciza na duhan	29
Grafikon 29. Razlika stopa rasta makroekonomskih pokazatelja za 2022. godinu	30
Grafikon 30. Razlika DEP-ovih projekcija za 2023. godinu.....	30
Grafikon 31. DEP: posljednje i prethodne projekcije nacionalnih računa.....	31
Grafikon 32. Razlika projekcija prihoda u odnosu na projekcije iz aprila 2023.	33
Grafikon 33. Revizija projekcija Evropske komisije	35

Sažetak

Projekcije makroekonomskih pokazatelja

Prema podacima Agencije za statistiku BiH (BHAS) za 2022. godinu procjenjuje da je u Bosni i Hercegovini zabilježen nominalni rast BDP-a od 13,7% u odnosu na prethodnu godinu. Prema procjeni Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP), u 2023. godini u BiH se očekuje nominalni rast BDP-a od 6,5%. Prema istim projekcijama, u BiH se očekuje nominalni ekonomski rast od 5,6% u 2024., 5,4% u 2025. i 5,5% u 2026. godini.

Dosadašnji trendovi naplate prihoda

U periodu januar – septembar 2023 ostvaren je rast bruto naplate prihoda od indirektnih poreza od 7%. Neto efekat naplate indirektnih poreza u periodu januar-septembar 2023. iznosio je 441,2 mil KM, što predstavlja rast od 7,6%.

Projekcije prihoda od indirektnih poreza

Stopa rasta neto projektiranih prihoda od indirektnih poreza za 2023. godinu je za 0,1 p.p. viša od devetomjesečne stope rasta i iznosi 7,7%. Projektirane stope rasta neto prihoda od indirektnih poreza za 2024., 2025. i 2026. godinu iznose 4,8%, 3,6% i 3,7%, respektivno. Projekcija prihoda u navedenom periodu zasnovana je na projektiranim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, istorijskoj sezonskoj shemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2023. godinu.

Rizici

Postoje značajni rizici za ostvarenje projekcija prihoda od indirektnih poreza. Ostvarenje projektiranog nivoa prihoda od indirektnih poreza u periodu 2023-2026 je podložno sljedećim rizicima: svim rizicima za ostvarenje projektiranih makroekonomskih pokazatelja (DEP) i rizicima koji se odnose na samu naplatu prihoda od indirektnih poreza i borbu protiv sive ekonomije.

OSNOVNI SCENARIO REVIDIRANIH PROJEKCIJA INDIREKTHNIH POREZA

1. Osnove i pretpostavke revidiranih projekcija prihoda od indirektnih poreza iz osnovnog scenarija

Projekcije prihoda od indirektnih poreza temelje se na projekcijama makroekonomskih pokazatelja DEP-a iz septembra 2023. godine, a uzimaju u obzir trendove naplate indirektnih poreza, te tekuće vladine politike u oblasti indirektnog oporezivanja (osnovni ili *baseline* scenario).

1.1. Projekcije makroekonomskih pokazatelja, DEP, septembar 2023

U Tabeli 1. su predstavljene posljednje projekcije Direkcije za ekonomsko planiranje BiH (DEP, septembar 2023) nominalnog i realnog rasta BDP-a za period 2023-2026.

Tabela 1. Projekcija rasta BDP-a, DEP, septembar 2023

	Zvanični podaci		Projekcije			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Nominalni rast	12,5	13,7	6,5	5,6	5,4	5,5
Realni rast	7,2	3,8	2,0	2,9	3,0	3,4

Izvor: DEP, septembar 2023. godine

1.1.1. Zvanični podaci za 2022. godinu

Prema podacima Agencije za statistiku BiH (BHAS) za 2022. godinu procjenjuje da je u Bosni i Hercegovini zabilježen realni rast BDP-a od 3,8% u odnosu na prethodnu godinu.¹ U DEP-u objašnjavaju² da je rast privatne potrošnje bio najzaslužniji za ostvareni ekonomski rast u 2022. godini, te da je pored povećanja finalne potrošnje došlo do određenog rasta privatnih investicija, dok javne investicije nisu ostvarile značajniji rast. Ono što je karakteristično za 2022. godinu, kako u BiH tako i na globalnom nivou, su izrazito visoke stope rasta cijena roba i usluga. Prema podacima BHAS, u BiH je u 2022. godini je u prosjeku zabilježen rast nivoa cijena od 14% u odnosu na prethodnu godinu.³

1.1.2. Projekcije za period 2023-2026

Prema procjeni DEP-a, u 2023. godini u BiH se očekuje nominalni rast BDP-a od 6,5% a realni od 2%. U DEP-u navode da bi domaća tražnja, kroz očekivano povećanje finalne potrošnje, trebala predstavljati ključni oslonac ekonomskog rasta. U dokumentu se ističe da eksterne dinamike predstavljaju važnu strukturnu odrednicu ekonomskih kretanja u BiH, te da će najnovija dešavanja imati veliku ulogu za izgled ekonomskog rasta u narednom periodu, što se naročito odnosi na 2024. godinu. Osim toga, takođe navode da, pored eksternih dinamika, jako bitan faktor za ekonomski rast u zemlji predstavljaju i institucionalni kapaciteti zemlje u provedbi strukturalnih reformi. Prema projekcijama DEP-a, u BiH se očekuje realni ekonomski rast od 2,9% u 2024., 3,0% u 2025. i 3,4% u 2026. godini (nominalni rast: 5,6% u 2024., 5,4% u 2025. i 5,5% u 2026. godini).

¹ BDP za BiH 2022, Rashodni pristup, prvi rezultati, Sarajevo, 29.09.2023.

² DEP, Makroekonomske projekcije 2024-2026, septembar 2023

³ BHAS, Indeks potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini, Tematski bilten TB 09, Sarajevo 2023

1.2. Tekuće politike u oblasti indirektnog oporezivanja

Obaveze i sistem plaćanja PDV-a regulišu se Zakonom o porezu na dodatnu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", br. 9/05, 35/05, 100/08 i 33/17). Politika akciza regulisana je Zakonom o akcizama u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 49/09, 49/14, 60/14, 91/17 i 50/22)⁴. Politika akciza na duhan u 2023. godini utvrđena je Zakonom o akcizama i Odlukom⁵ Upravnog odbora UIO. Budući da je zakonski plafon ukupne akcize na cigarete od 176 KM/1000 cigareta dostignut za sve cjenovne kategorije cigareta u 2019. godini okončana je harmonizacija sa standardima EU u sferi oporezivanja cigareta, dok se na oporezivanje rezanog duhana primjenjuje politika prema izmjenama Zakona iz 2014. godine.⁶ Zakonom⁷ o carinskoj politici u Bosni i Hercegovini uređuju se osnovni elementi carinske politike, te opća pravila i postupci koji se primjenjuju na robu koja se unosi i iznosi iz carinskog područja Bosne i Hercegovine.

1.3. Trendovi naplate indirektnih poreza

1.3.1. Naplata u periodu 2006-2022

U 2006. godini je prikupljeno 4,12 mlrd KM neto prihoda od indirektnih poreza na JR UIO. U skoro svim godinama od uvođenja PDV-a zabilježen je rast prikupljenih prihoda na JR UIO. Izuzeci su bile: „krizna“ 2009. godina kada je ostvaren pad prihoda od 9,9%, stagnacija i blaži pad prihoda u 2012. i 2013. godini, te pad u 2020. godini od 9,3% kao posljedica efekata virusa korona. U svim ostalim godinama zabilježen je rast ovih prihoda, a najveći je ostvaren u 2021. godini, i to po stopi od 16,7%. U 2022. godini je ostvaren godišnji rast prihoda od indirektnih poreza od 13,1% i rekordna nominalna naplata od uvođenja PDV-a u iznosu od 7,83 mlrd KM. Konačno, rast naplate u 2022. godini u odnosu na 2006. godinu iznosio je visokih 89,8%.

Udio indirektnih poreza sa JR UIO u BDP-u je značajno varirao proteklih godina (Tabela 2). Od osnivanja UIO (2006) se raspon ovog pokazatelja kretao od 16,6% (minimalna vrijednost, 2009. godina) do 19,2% (maksimalna vrijednost, 2007. godina). U 2022. godini je iznosio 17,2%. Dinamika indirektnih poreza u BDP-u zavisila je od brojnih faktora: kretanja poreznih stopa i porezne osnovice, efikasnosti naplate poreza, kretanja potrošnje, ali i drugih kategorija bruto društvenog proizvoda (investicije, uvoz i izvoz), koje osim potrošnje utiču na visinu nazivnika ovog pokazatelja.

Udio indirektnih poreza sa JR UIO u ukupnoj potrošnji je takođe varirao, a od 2014. do 2019. godine imao je neprekidni trend rasta. U 2019. godini je iznosio 19,9%., dok je u 2020. godini opao na 18,4%. U 2021. godini je ponovo narastao na 20,2 %, što je maksimum od osnivanja UIO. U 2022. godini iznosio je 19,9%, što odgovara nivou iz 2019. godine.

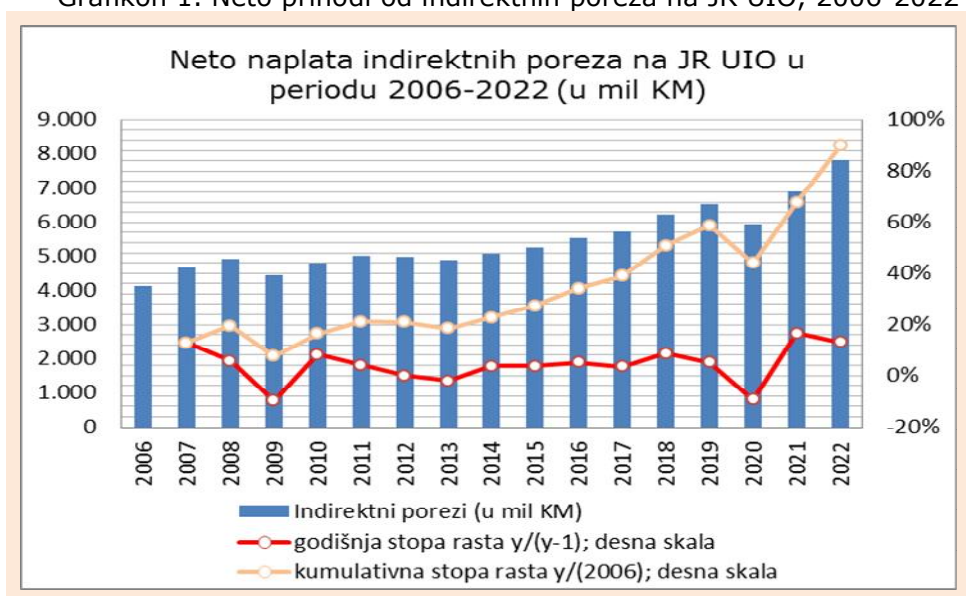
⁴ Napominjemo da se izmjene Zakona o akcizama („Službeni glasnik BiH“ br. 50/22) primjenjuju od momenta stupanja na snagu podzakonskih akata koje je usvojio Upravni odbor UIO.

⁵ Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duhan za pušenje za 2023. godinu (Službeni glasnik BiH br. 74/22). Odluka za 2024. treba biti donesena od strane UO UIO do kraja oktobra 2023.

⁶ Nova politika je u primjeni od 01.08.2014. (Izmjene Zakona o akcizama u BiH „Službeni glasnik BiH“ br. 49/14)

⁷ Novi Zakon o carinskoj politici ("Službeni glasnik BiH" br. 58/15) primjenjuje se od 01.08.2022. godine ("Službeni glasnik BiH" br. 23/22), a do tog datuma se primjenjivao stari Zakon o carinskoj politici, sa izuzetkom člana 207. novog Zakona, koji se primjenjuje od 25.04.2018.g.

Grafikon 1. Neto prihodi od indirektnih poreza na JR UIO, 2006-2022

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Tabela 2. Udio prihoda od indirektnih poreza sa JR UIO u BDP-u i ukupnoj potrošnji (C)

(u %)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
indirektni porezi / BDP	19,1	19,2	18,1	16,6	18,0	18,2	17,8	17,0	17,5	17,3	17,5	17,3	17,8	17,9	16,7	17,3	17,2
indirektni porezi / C	18,8	19,3	18,0	16,6	17,7	17,9	17,6	17,1	17,5	17,9	18,6	18,8	19,7	19,9	18,4	20,2	19,9

Izvor: Kalkulacija na osnovu podataka UIO i BHAS⁸

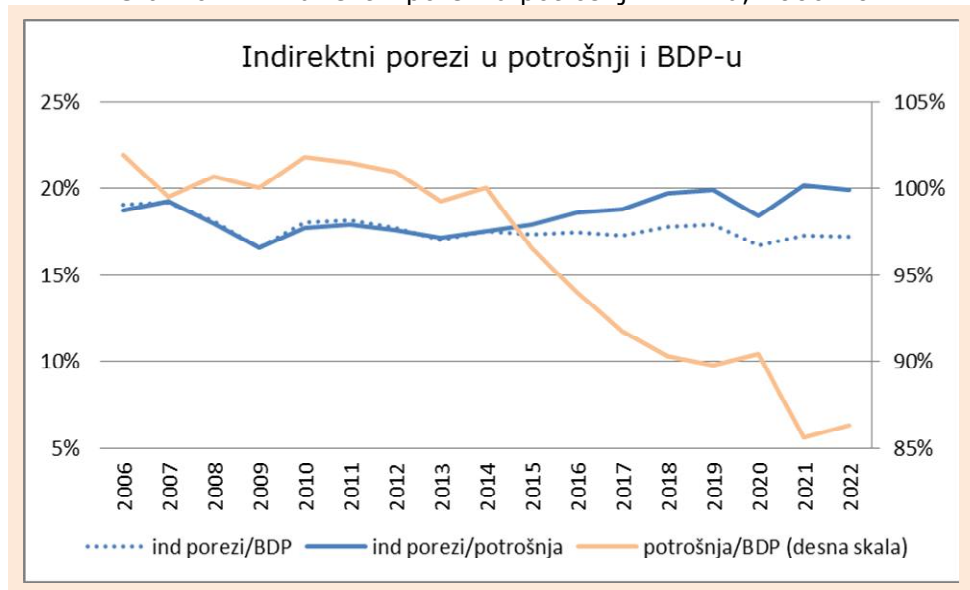
U Grafikonu 2. je udio indirektnih poreza u BDP-u BiH u periodu 2008-2022 razložen na komponente, u skladu sa metodologijom iz OECD analize⁹ na proizvod: (1) udjela prihoda od indirektnih poreza u ukupnoj potrošnji i (2) udjela ukupne potrošnje u BDP-u. Na osnovu Grafikona 2. se može zaključiti da je udio indirektnih poreza u BDP-u i u potrošnji bio na približno jednakom nivou sve do 2015.g, do kada se udio potrošnje u BDP-u kretao na nivou oko visokih 100%. Od 2015. godine je nastupio trend pada udjela potrošnje u BDP-u (sa izuzetkom blagog rasta u 2020. i 2022. godini), a u 2022. godini on je iznosio 86,3%. Sa padom udjela potrošnje u BDP-u, od 2015. godine je linija udjela indirektnih poreza u potrošnji iznad linije njihovog udjela u BDP-u.

U 2022. godini udio indirektnih poreza u BDP-u je opao za 0,09 p.p., čime on dostiže nivo od 17,2%. Analizirano prema komponentama iz jednačine OECD, pad udjela indirektnih poreza u BDP u 2022. godini kumulativni je rezultat godišnjeg pada udjela indirektnih poreza u potrošnji za 0,27 p.p., te rasta udjela potrošnje u BDP-u za 0,72 p.p.

⁸ BDP za BiH 2022, Rashodni pristup, prvi rezultati, Sarajevo, 29.09.2023.

⁹ Simon, H. and M. Harding (2020), "What drives consumption tax revenues?: Disentangling policy and macroeconomic drivers", OECD Taxation Working Papers.

Grafikon 2. Indirektni porezi u potrošnji i BDP-u, 2006-2022

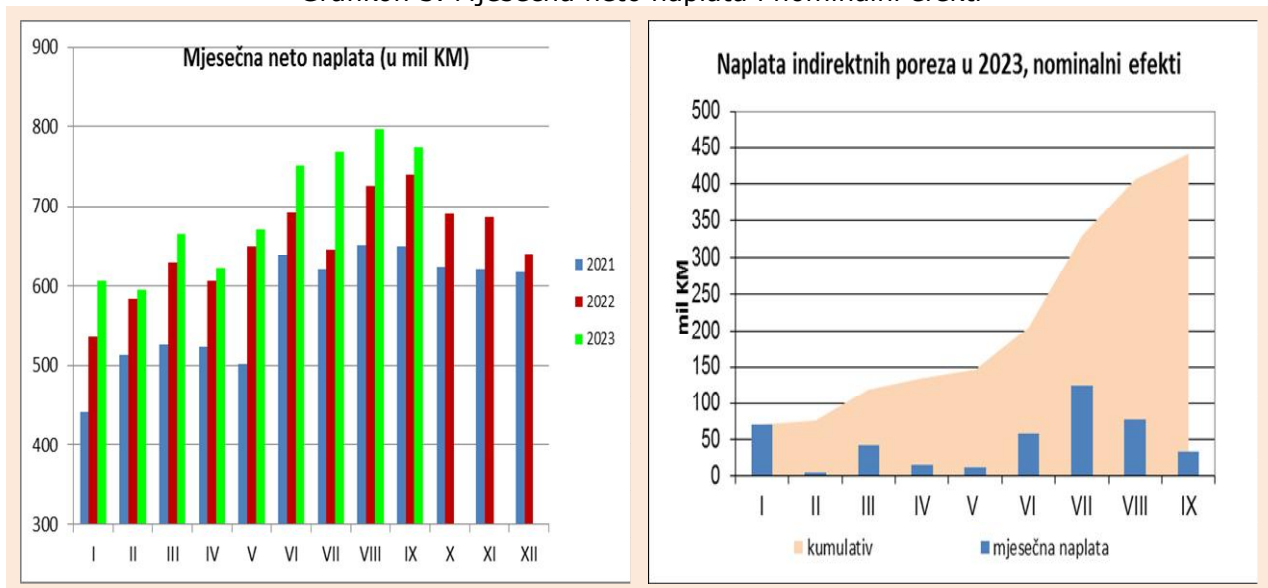
Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH i BHAS (izračun i prikaz OMA)

1.3.2. Naplata u periodu januar – septembar 2023.g.

Ukupna naplata

Prema preliminarnom izvještaju UIO je u septembru 2023.g. na JR naplatila 932,8 mil KM bruto prihoda od indirektnih poreza, 19,7 mil KM više nego u istom mjesecu 2022. Isplate povrata su bile manje za 8,3%, tako da je neto naplata u konačnici bila veća za 34,1 KM, odnosno za 4,6%. Rast naplate indirektnih poreza u septembru pozitivno se odrazio na kumulativne efekte na nivou devet mjeseci 2023. godine. Tako je u periodu januar – septembar 2023 ostvaren rast bruto naplate od 7%, dok su isplate povrata bile veće za 73,6 mil KM. U konačnici neto efekat naplate indirektnih poreza u periodu januar-septembar 2023. iznosio je 441,2 mil KM, što predstavlja rast od 7,6%.

Grafikon 3. Mjesečna neto naplata i nominalni efekti

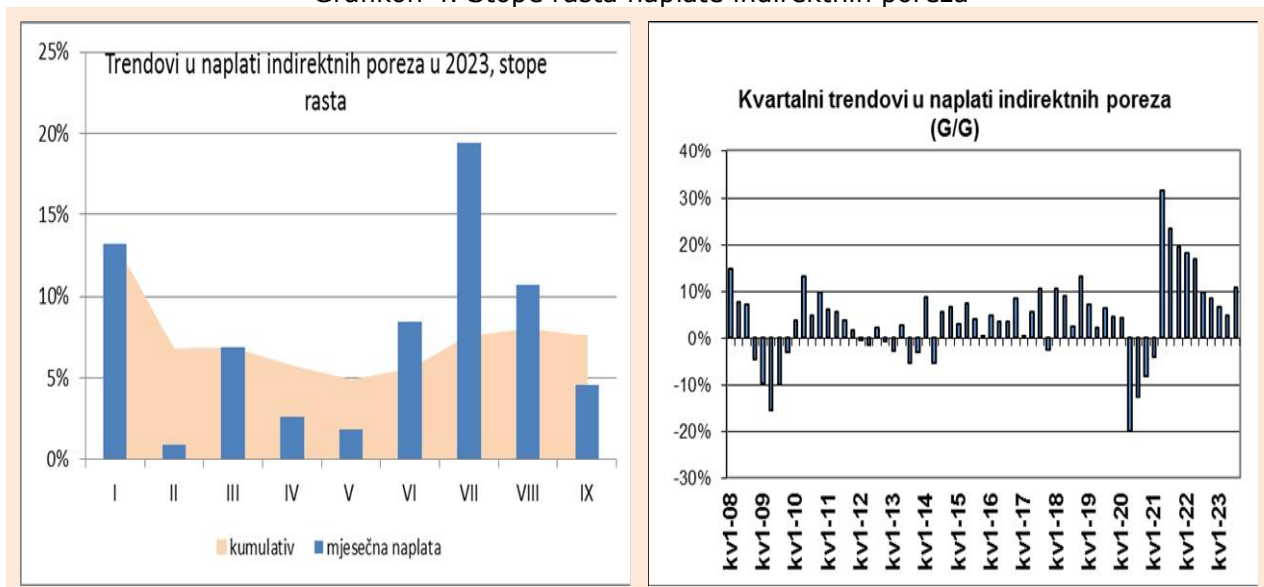

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Početak godine je bio obilježen skromnim rastom naplate indirektnih poreza. Takav trend je nastavljen sve do juna, kada je zabilježen snažan rast naplate u apsolutnom iznosu. Rastući trend je nastavljen i u julu i avgustu, s blagim usporavljem u septembru (Grafikon 3, lijevo). Zahvaljujući oporavku naplate neto efekti, izraženi u apsolutnim iznosima, naglo su porasli od juna mjeseca (Grafikon 3, desno), kao i stope rasta, kako mjesečne, tako i kumulativna (Grafikon 4, lijevo).

Pozitivni efekti naplate od juna 2023. rezultat su kumulativnog efekta dva pozitivna trenda – rasta bruto naplate i stagnacije, a potom i smanjenja isplata povrata PDV-a.

Grafikon 4. Stope rasta naplate indirektnih poreza

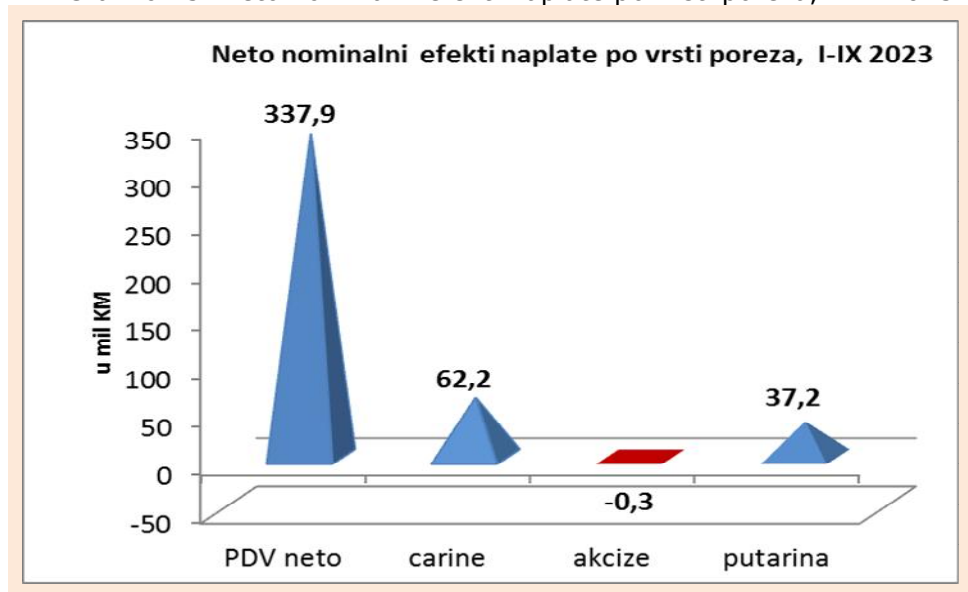
Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Usporevanje naplate indirektnih poreza u prvom polugodištu 2023. uočava se i u kvartalnim trendovima (Grafikon 4, desno). Nakon ekstremno visokih stopa rasta u 2021. i 2022. godini u prvom kvartalu 2023. stopa rasta prihoda od indirektnih poreza iznosila je 6,7%, a u drugom kvartalu 4,9%. Niže kvartalne stope rasta u prvom polugodištu 2023. posljedica su pada uvoza u 2023. i negativnih efekata izmjene režima plaćanja akciza na duhanske prerađevine, koji se primjenjuje od proljeća 2023. Značajan je i uticaj efekta baze iz 2022. za poređenje naplate. Pojava rata u Ukrajini je na različite načine djelovala na prihode od indirektnih poreza u 2022, a time i na osnovicu koja se koristi za poređenje naplate indirektnih poreza u 2023. Nagli rast cijena dobara i usluga u zemlji, kao posljedica energetske krize i poremećaja u snabdijevanju na svjetskom tržištu, donio je rast naplate *ad valorem* poreza (PDV-e, carine) u 2022. i višu osnovicu za poređenja naplate tih prihoda u 2023. S druge strane, ogroman rast cijena derivata nafte donio je pad potrošnje i, posljedično, pad prihoda od akciza i putarine u 2022. i nižu osnovicu za poređenje naplate tih prihoda u 2023. Negativni efekti više osnovice u drugom kvartalu 2023. i dubioze u naplati akciza na duhanske prerađevine su dijelom ublaženi rastom domaćeg PDV-a, smanjenim isplata povrata i rastom prihoda od carina. Nastavak rasta naplate domaćeg PDV-a, carina kao i akciza/putarina na derivate nafte, te značajno usporavanje isplata povrata, rezultirali su visokom stopom rasta neto naplate indirektnih poreza u trećem kvartalu od čak 10,8%.

Naplata po vrstama prihoda

Posmatrano po vrstama prihoda najveći suficit za devet mjeseci 2023. u odnosu na isti period 2022. ostvaren je u naplati PDV-a (+337,9 mil KM), te carina (+62,2 mil KM). Suficit prihoda od putarine je porastao na 37,2 mil KM, dok je naplata akciza na nivou naplate u istom periodu 2022. (Grafikon 5). Budući da je prilikom izrade preliminarnog izvještaja ostalo neusklađeno cca 45,4 mil KM prihoda nakon konačnog usklađivanja naplate prihoda sa prijavama i deklaracijama u IT sistemu UIO može se očekivati još veći rast, na prvom mjestu, prihoda od PDV-a.

Grafikon 5. Neto nominalni efekti naplate po vrsti poreza, I-IX 2023

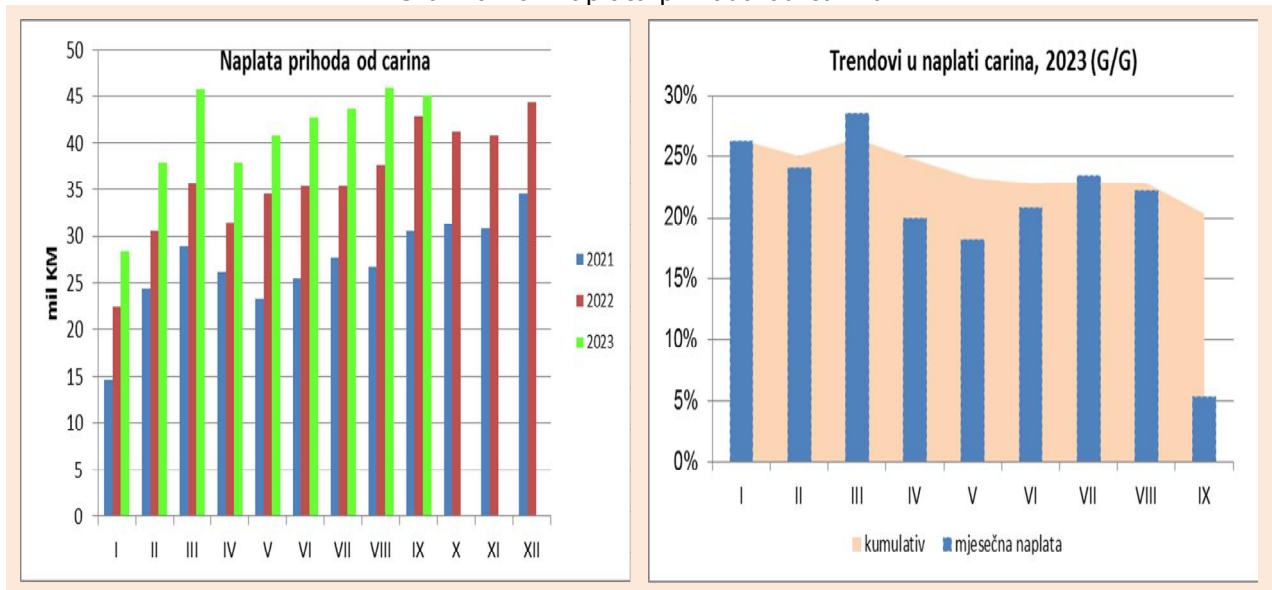

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Carine

U prvim mjesecima 2023. godine zabilježen je rast naplate prihoda od carina. Zbog niže osnovice u prvom kvartalu 2022. godine, mjesečne stope rasta su bile više od 25% (Grafikon 6, lijevo), zahvaljujući efektu niže osnovice prije izbijanja rata u Ukrajini. U narednim mjesecima naplata prihoda od carina u apsolutnom iznosu je rasla, ali su stope rasta bile niže zbog efekta više osnovice nakon početka rata u Ukrajini. U septembru je ostvarena najniža mjesečna stopa rasta u 2023. godini od 5,2%, što je kumulativni rast smanjilo na 20,4% (Grafikon 6, desno).

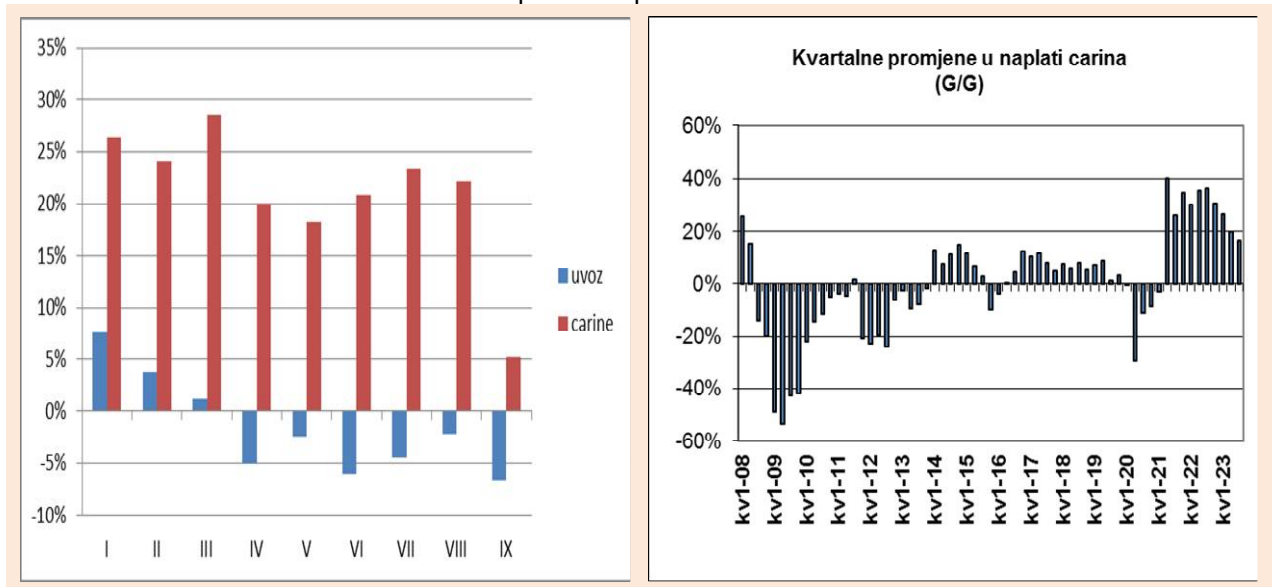
Grafikon 6. Naplata prihoda od carina

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Trend visokih stopa rasta prihoda od carina predstavlja iznenađenje s obzirom na pad uvoza u 2023. Poređenje stopa rasta prihoda od carina i statističkih¹⁰ podataka o kretanju uvoza za devet mjeseci 2023. ukazuju na neuobičajeno veliku diskrepancu u korist rasta prihoda od carina u prva tri mjeseca, a potom i suprotne trendove – pad uvoza i rast prihoda od carina od aprila mjeseca (Grafikon 7, lijevo).

Grafikon 7. Stope rasta prihoda od carina i uvoza

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

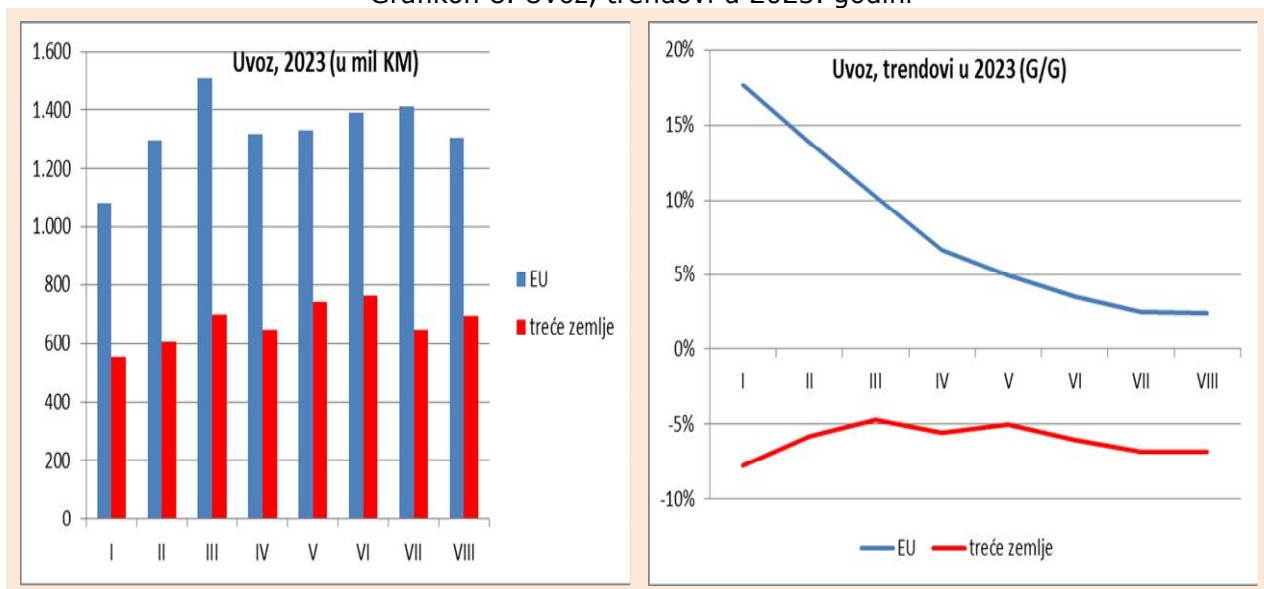
Usporavanje rasta prihoda od carina primjećuje se i na pregledu kvartalnih stopa rasta (Grafikon 7, desno). Nakon vrlo visokih stopa rasta u 2022., koje su se kretale od 30% do 40%, u prvom

¹⁰ Izvor podataka o uvozu za periode januar – avgust 2023 je Agencija za statistiku BiH, a za septembar 2023. Uprava za indirektno oporezivanje.

kvartalu 2023. zabilježen je rast prihoda od carina od 26,4%, u drugom 19,7%, a u trećem 16,3%.

Jedan od razloga za viši rast prihoda od carina može biti naplata starih dugova po osnovu carina iz prethodne godine¹¹, te promjene u carinskim procedurama¹². Isto tako, razlog može biti i neproporcionalni rast carinske vrijednosti roba na koje se obračunavaju carine u odnosu na rast uvoza. S obzirom na ograničen opseg dobara na koji se primjenjuje režim carina prilikom uvoza rast prihoda od carina zavisi od rasta uvoza iz EU i iz trećih zemalja. Prikaz kretanja uvoza po glavnim grupacijama zemalja relevantnih za naplatu prihoda od carina pokazuje snažno usporavanje uvoza iz EU od aprila 2023. S druge strane, uvoz iz trećih zemalja pokazuje tromjesečne cikluse koji počinju nižim uvozom koji se povećava do kraja tromjesečja, svaki put na višem nivou uvoza (Grafikon 8, lijevo). No, u cjelini, uvoz dobara iz trećih zemalja koji je relevantan za naplatu prihoda od carina je za osam mjeseci 2023. u odnosu na isti period 2022. bio manji za 6,9%. S druge strane, uvoz iz EU je porastao za 2,4% , ali je primjetan silazni trend odražavajući pogoršanje u ekonomijama u EU (Grafikon 8, desno).

Grafikon 8. Uvoz, trendovi u 2023. godini

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

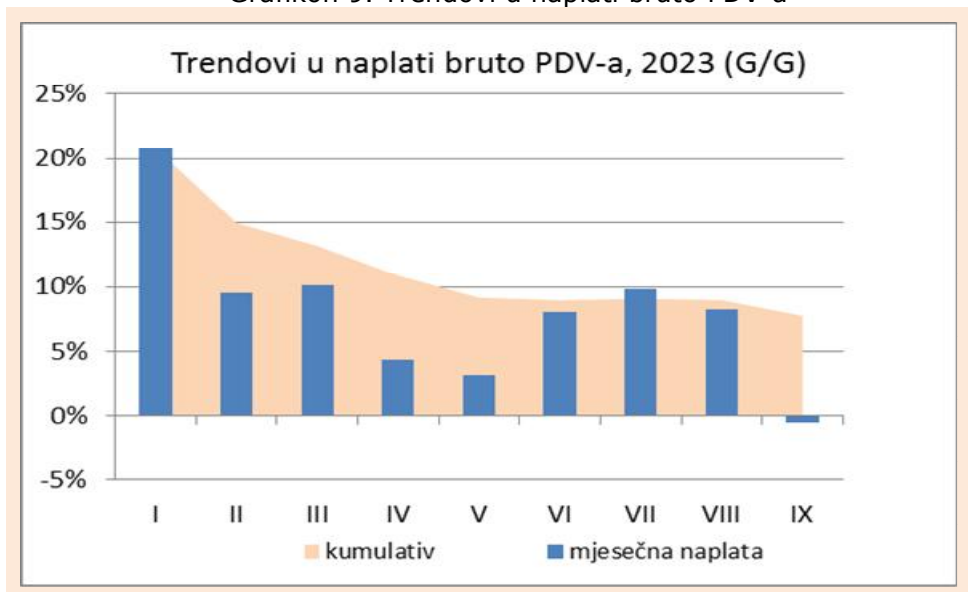
PDV

Trend snažnog usporavanja naplate bruto PDV-a u prvih pet mjeseci 2023. zaustavljen je u junu, a od tada mjesečne stope rasta su znatno više. Međutim, u septembru je prvi put u ovoj godini ostvaren pad bruto naplate PDV-a od 0,5%, što je kumulativnu stopu rasta smanjilo na 7,8% (Grafikon 9). S obzirom da je u septembru evidentirano cca 45,4 mil KM neusklađenih prihoda, može se očekivati anuliranje negativnog rasta bruto PDV-a, imajući u vidu da se značajan dio neusklađenih prihoda odnosi na domaći PDV, kao komponentu bruto PDV-a.

¹¹ Stari dugovi po osnovu carina iznose 3,5% godišnje naplate carina u 2022. Izvor: Izvještaj o radu UIO za 2022.

¹² Npr. obustavljanje potvrđivanja porijekla iz EU za veliki broj uvezenih automobila od 1.4.2023.

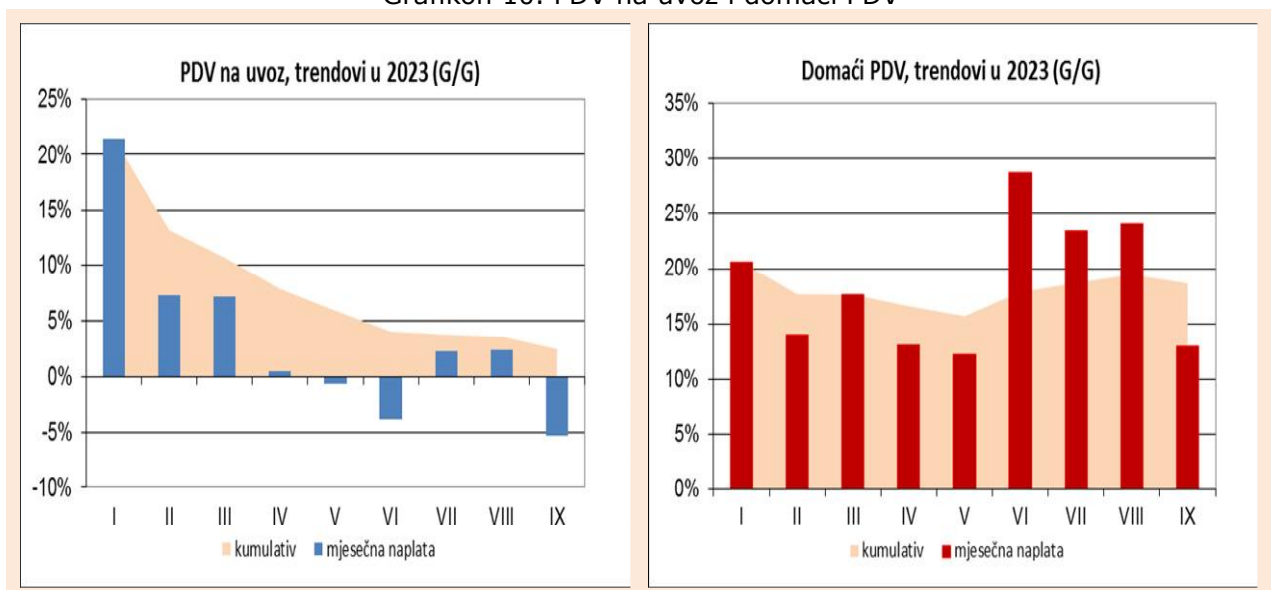
Grafikon 9. Trendovi u naplati bruto PDV-a

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

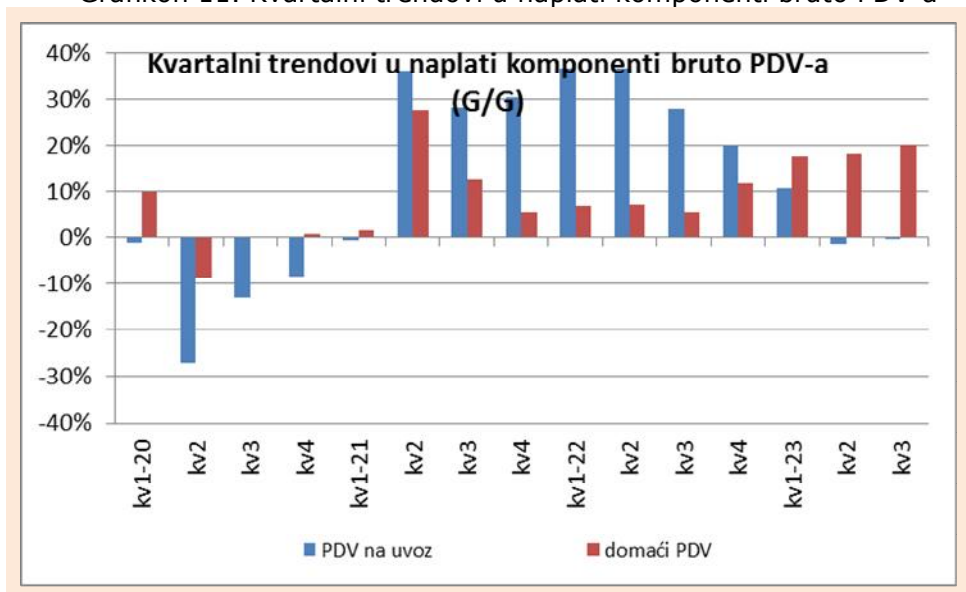
Analiza strukture bruto PDV-a ukazuje na zaključak da je pad bruto naplate u septembru posljedica pada naplate PDV-a na uvoz od 5,3% (Grafikon 10, lijevo), što se nije moglo kompenzirati ni visokom stopom rasta domaćeg PDV-a od 13% (Grafikon 10, desno) zbog visokog pondera PDV-a na uvoz u strukturi bruto PDV-a. Primjetan je opadajući trend rasta kod PDV-a na uvoz, tako da je na nivou devet mjeseci naplata PDV-a na uvoz rasla po stopi od skromnih 2,5%, dok je rast domaćeg PDV-a iznosio čak 18,6%. Rast domaćeg PDV-a je dijelom posljedica zadržavanja visokih cijena u zemlji i nakon pada uvoznih cijena, pogotovo cijena energenata. Jedan od faktora rasta je bilo i proširenje opsega oporezivanja paketa usluga banaka, što je donijelo 1,7 p.p. rasta domaćeg PDV-a. U svakom slučaju, radi se o vrlo visokoj stopi rasta domaćeg PDV-a, daleko iznad projekcija potrošnje.

Grafikon 10. PDV na uvoz i domaći PDV

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Grafikon 11. Kvartalni trendovi u naplati komponenti bruto PDV-a

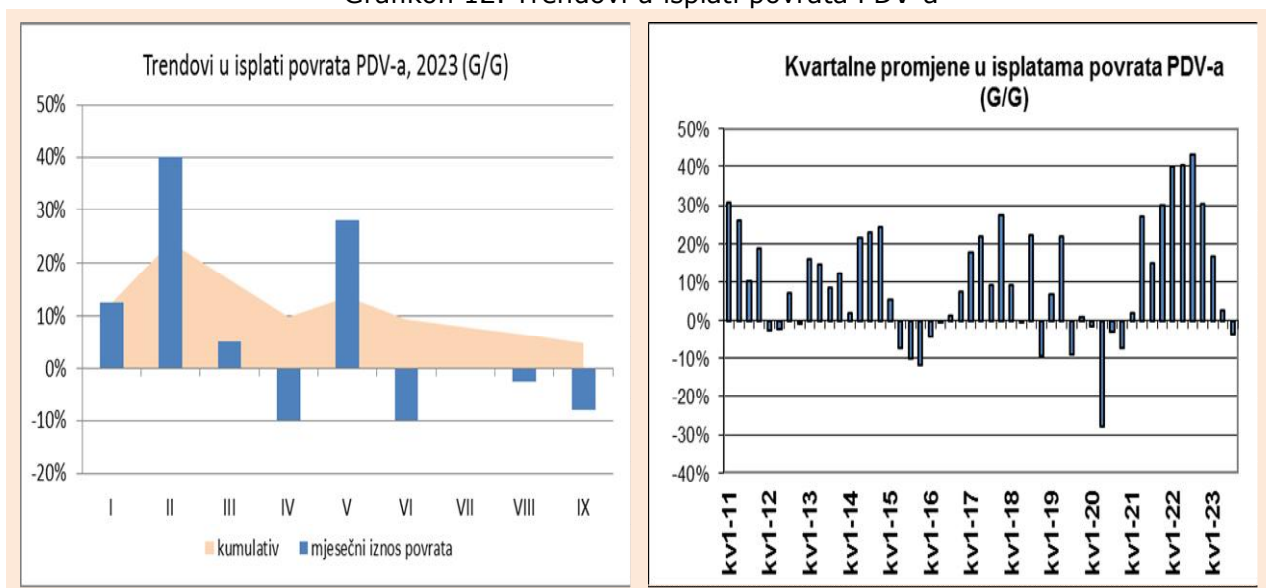

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Kvartalni trendovi u naplati komponenti bruto PDV-a potvrđuju gore iznesene zaključke (Grafikon 11). Primjetan je nagli pad kvartalnih stopa rasta PDV-a na uvoz. U prvom kvartalu 2023. stopa rasta je bila pozitivna 10,7%, ali u drugom je negativna -1,4%, prvi put nakon 9 kvartala pozitivnog rasta u kontinuitetu. Stanje se blago popravilo u trećem kvartalu, kada je zabilježen pad PDV-a na uvoz od 0,4%. S druge strane, primjećuje se kontinuiran rastući trend domaćeg PDV-a. U prvom kvartalu 2023. stopa rasta je iznosila 17,6%, a u drugom 18,1%, a u trećem čak 20,2% (Grafikon 11).

Isplate povrata PDV-a su snažno oscilirale u prvih pet mjeseci 2023., sa rasponom mjesečnih stopa rasta između -10% i +40% (Grafikon 12, lijevo). Od juna mjesečne stope rasta su negativne u kontinuitetu. U septembru su isplate povrata bile manje za 8% u odnosu na isti mjesec 2022., što je kumulativnu stopu rasta smanjilo na svega 4,9%.

Grafikon 12. Trendovi u isplati povrata PDV-a

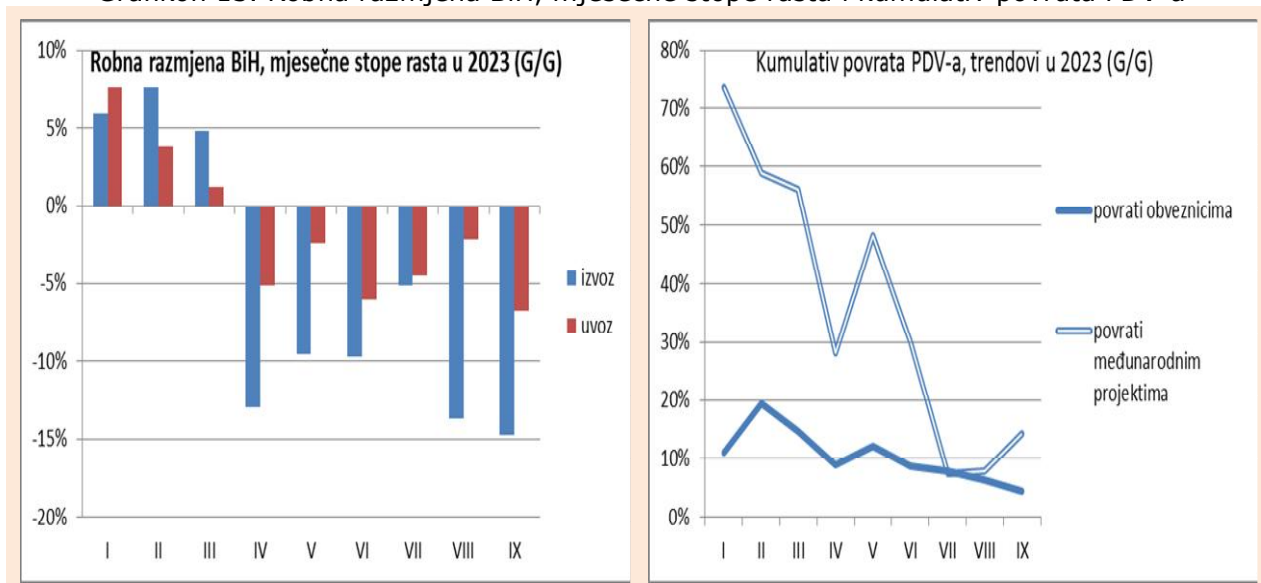

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Nakon ekstremno visokih kvartalnih stopa rasta povrata u 2022. kvartalna poređenja ukazuju na snažno usporavanje u 2023. Tako je u prvom kvartalu 2023. stopa rasta povrata PDV-a iznosila 16,8%, a u drugom svega 2,5%, dok je u trećem kvartalu pad povrata iznosio 3,4% (Grafikon 12, desno). Pokazatelj opadajućeg trenda povrata u 2023. jeste i pad udjela kumulativa povrata u kumulativu bruto PDV-a, koji je sa početnih 33,2% u januaru pao na 28% u septembru. Isto tako, udio kumulativa povrata PDV-a u kumulativu bruto PDV za devet mjeseci 2023. je manji za 0,8 p.p. u odnosu na udio u istom periodu 2022.

Trendovi u isplatama povrata ne predstavljaju iznenađenje s obzirom na pad uvoza i izvoza od aprila 2023. (Grafikon 13, lijevo). S obzirom na propisane rokove¹³ iz Zakona o PDV-u za isplate povrata obveznicima u septembru 2023. referentne su prijave PDV-a iz jula i avgusta. Treba imati u vidu i to da su isplate po osnovu međunarodnih projekata značajan faktor koji je ublažio efekte pada uvoza i izvoza na isplate povrata. Ovi povrati nisu direktno povezani sa izvozom i uvozom nego sa dinamikom završavanja pojedinih faza projekata (npr. izgradnje dionica autoputeva ili po građevinskim situacijama za ostale infrastrukturne projekte). Protekom godine uticaj isplata povrata međunarodnim projektima na kumulativne trendove je sve više slabio, da bi kumulativna stopa rasta porasla u septembru. S druge strane, isplate povrata obveznicima imaju trend usporavanja (Grafikon 13, desno).

Grafikon 13. Robna razmjena BiH, mjesečne stope rasta i kumulativ povrata PDV-a

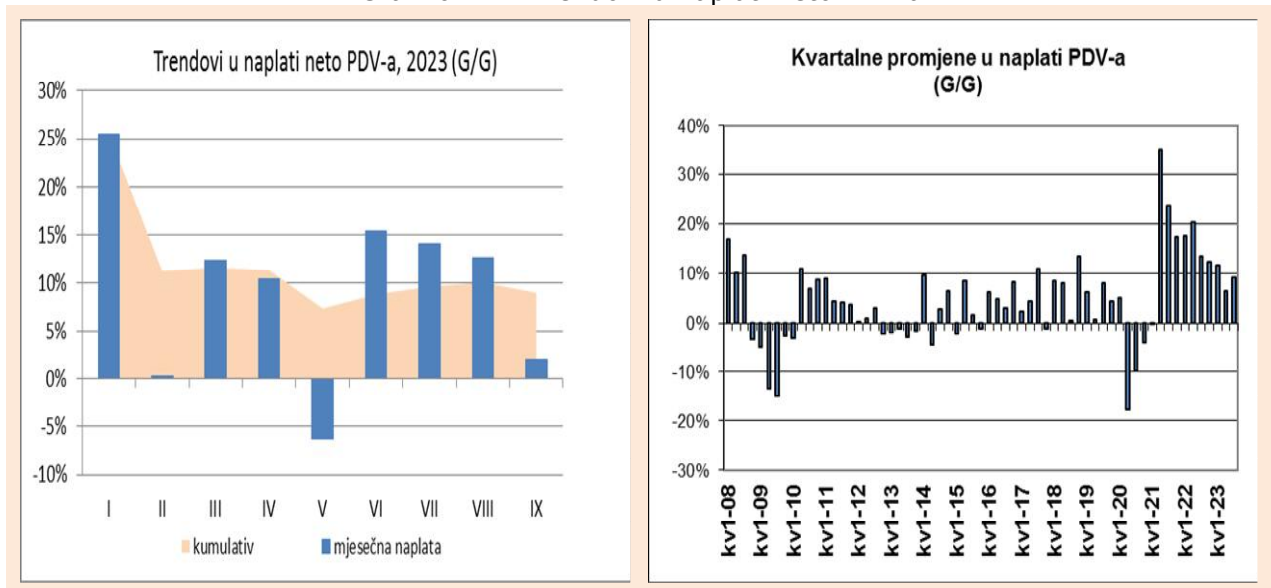

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Usporavanje isplata povrata je imalo pozitivan učinak na neto naplatu PDV-a. Efekat je dodatno pojačan rastom bruto naplate PDV-a posljednjih mjeseci. Međutim, loša bruto naplata PDV-a u septembru je u određenoj mjeri neutralizirala pozitivne efekte smanjenja povrata, tako da je rast neto PDV-a u septembru iznosio svega 2%. Lošija naplata u septembru se odrazila i na rast kumulativa neto PDV-a, tako da je stopa rasta pala na 9% (Grafikon 14, lijevo).

¹³ Prema Zakonu o PDV-u povrati pretežitim izvoznicima se isplaćuju u roku od 30 dana od podnošenja PDV prijave, a povrati ostalim obveznicima (ostali izvoznici i uvoznici) u roku od 60 dana od podnošenja PDV prijave.

Grafikon 14. Trendovi u naplati neto PDV-a

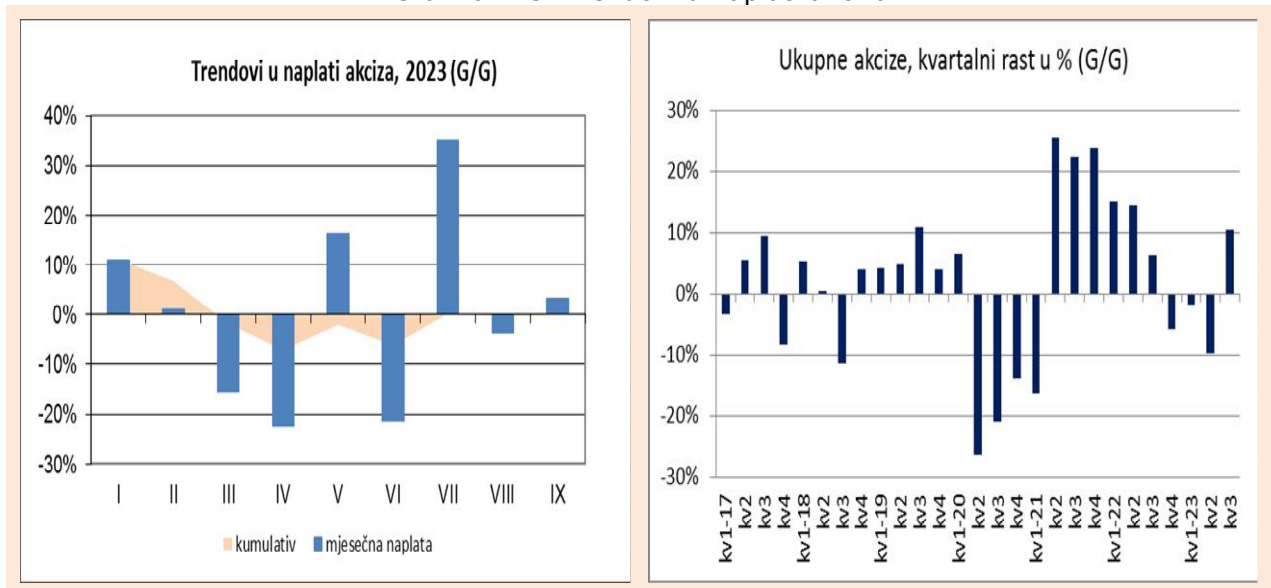
Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Kvartalna poređenja pokazuju rastući trend neto PDV-a. U prvom kvartalu je ostvarena stopa rasta od 11,6%, što je bilo na nivou rasta neto PDV-a iz drugog polugodišta 2022. Zbog pogoršanja naplate PDV-a na uvoz, koji dominira u strukturi bruto PDV-a, i pored vanserijskog rasta domaćeg PDV-a i usporavanja povrata, rast neto PDV-a u drugom kvartalu 2023. je iznosio 6,4%. (Grafikon 14, desno). Međutim, u trećem kvartalu, zahvaljujući značajnom smanjenju isplata povrata i rastu bruto PDV-a u julu i avgustu zabilježena je stopa rasta neto PDV-a od 9,3%. Već spomenuto proširenje opsega oporezivanja usluga banaka je donijelo 0,9 p.p. rasta neto PDV-a.

Akcize i putarina

Naplata akciza uobičajeno obilježavaju snažne mjesečne oscilacije, determinirane naplatom akciza na duhanske prerađevine kao najznačajnije komponente ukupnih prihoda od akciza. Oscilacije mjesečne stope rasta su se kretale od -22% u aprilu do +35% u julu (Grafikon 15, lijevo, „mjesečna naplata“). Oscilirala je i kumulativna stopa rasta, no, u većem dijelu godine je bila u negativnoj zoni rasta. U septembru je zabilježen blagi rast prihoda od akciza od 3%, a ukupno naplaćeni prihodi od akciza tek su dostigli naplatu u istom periodu 2022. (Grafikon 15, lijevo, „kumulativ“). Mjesečna kolebanja naplate akciza posljedica su nekoliko faktora. Od onih koji su vezani za kretanja u 2023. najvažniji su promjena sheme naplate akciza zbog primjene novog režima plaćanja akciza na duhanske prerađevine, te kolebanja maloprodajnih cijena derivata nafte u zemlji, a time i potrošnje derivata uzrokovana kretanjima na svjetskom tržištu energenata. Isto tako, mjesečne stope rasta osciliraju i zbog uticaja baze za poređenje, koja je bila pod snažnim uticajem početka rata u Ukrajini od marta 2022. godine kada se radi o akcizama na derivate nafte.

Grafikon 15. Trendovi u naplati akciza

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Pregled kvartalnih trendova pokazuje negativan rast u prvom i drugom kvartalu 2023. od 1,8% i 9,7%, respektivno (Grafikon 15, desno). Međutim, ekstremno visok rast naplate akciza u julu i blagi rast u septembru su donijeli rast na nivou trećeg kvartala od 10,5%.

Oscilacije u naplati akciza na duhanske prerađevine su uobičajene, s obzirom da naplata zavisi od prodajnih politika dvije multinacionalne duhanske korporacije, koje drže 85% tržišta cigareta u BiH. Međutim, u 2023. oscilacije u naplati akcize su dodatno zaoštrene zbog primjene novog režima plaćanja od proljeća 2023¹⁴.

Novi režim plaćanja akciza podrazumijeva plaćanje akciza prilikom uvoza duhanskih prerađevina umjesto plaćanja akciza prilikom preuzimanja akciznih markica. Prelaskom na novi režim plaćanja akciza skraćen je vremenski razmak između uplate akciza i plasmana cigareta na koji se uplata odnosi¹⁵. Posljedica prelaska na novi režim plaćanja je vakuum u naplati akciza, čija je dužina i, posljedično, utiča na naplatu prihoda od akciza, zavisila od intervala između preuzimanja markica i uvoza cigareta¹⁶. Radi se o jednokratnom efektu, koji je pozitivan za gotovinski tok duhanskih kompanija, dok za državu predstavlja gubitak prihoda od akciza. Iako se očekivalo da će stupanjem na snagu svih provedbenih propisa duhanske kompanije tokom januara 2023. preći na novi režim plaćanja, to se nije desilo zbog prilagođavanja carinskim procedurama u vezi plaćanja akciza kod uvoza (pribavljanje bankovnih garancija i dr.). Imajući to u vidu razumljivo je da se razlikovao tempo preuzimanja novih procedura od strane duhanskih kompanija i prelaska na novi režim plaćanja. To je, u konačnici, imalo za posljedicu da se efekat gubitka prihoda vremenski proteže kalendarski od sredine februara do sredine aprila, odnosno u tri mjeseca izvještaja u periodu februar – april (Grafikon 16, lijevo). Okončanjem prelaznog perioda naplata prihoda se stabilizirala. U maju je ostvaren rast prihoda od čak 26,9%, no, već u junu je naplata bila izrazito loša i zabilježen je pad čak 32%. Veliki rast naplate akciza u julu od 46% je skoro anulirao pad naplate akciza iz prvog polugodišta, međutim, pad naplate u avgustu od 16,9% i skromni rast od

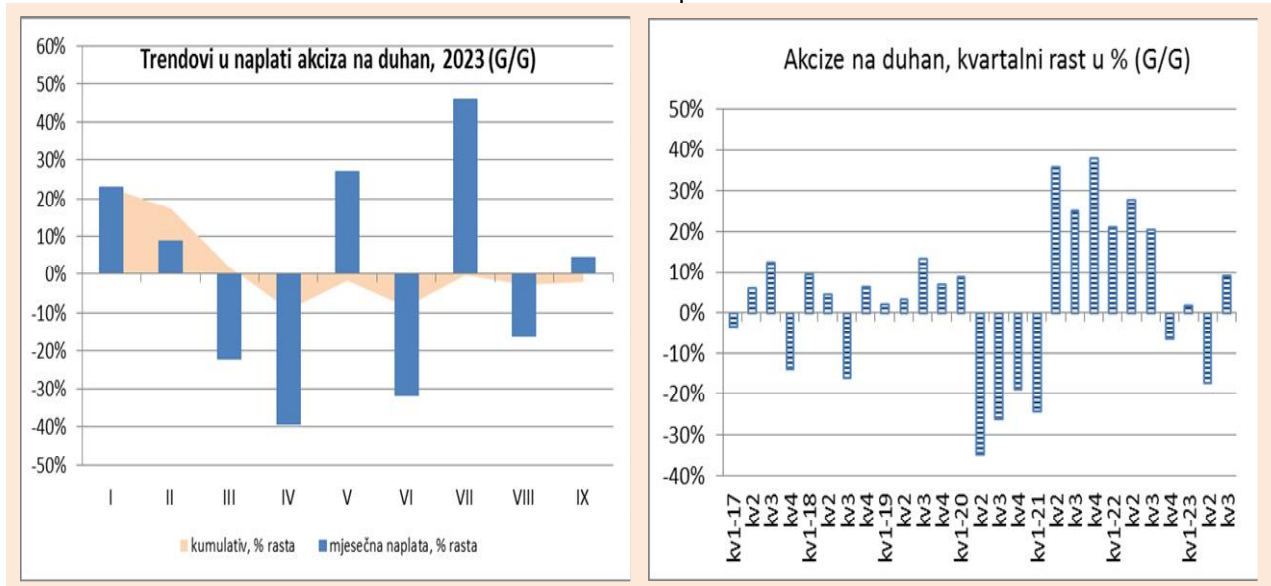
¹⁴ Izmjene Zakona o akcizama („Službeni glasnik BiH“ br. 50/2022).

¹⁵ Do izmjena Zakona o akcizama akcize su se plaćale u momentu preuzimanja markica, što je proizvodilo negativne efekte ne gotovinski tok duhanskih kompanija budući da je bilo potrebno uplatiti značajna finansijska sredstva za akcize mnogo vremena prije njihove prodaje.

¹⁶ Između te dvije krajnje aktivnosti potrebno je izvesti akcizne markice u zemlje gdje se duhanske prerađevine proizvode, proizvesti cigarete i prevesti ih u BiH. Zavisno od proizvođača do sada je bilo potrebno najmanje mjesec dana da se uvezu cigarete sa akciznim markicama na koje je plaćena akciza.

4,3% u septembru su ponovo kumulativnu naplatu doveli u negativnu zonu rasta sa stopom od -2,1% (Grafikon 16, lijevo, „kumulativ“).

Grafikon 16. Trendovi u naplati akciza na duhan

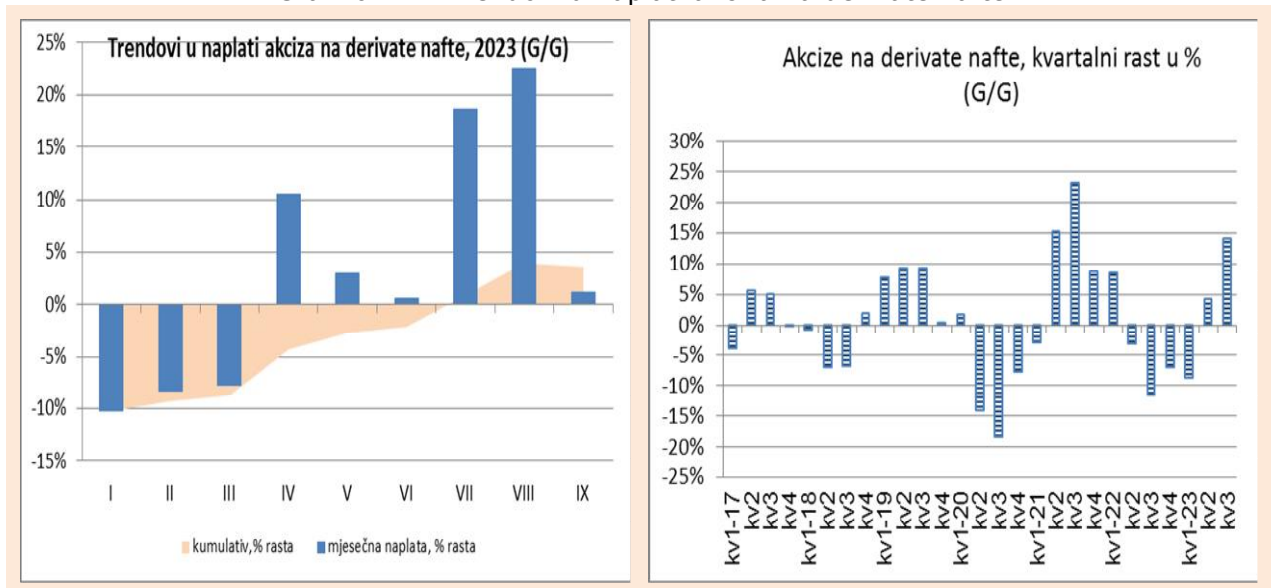

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Pregled kvartalnih stopa rasta pokazuje blago poboljšanje u prvom kvartalu 2023. kada je ostvarena stopa rasta od 1,8%, ali u drugom kvartalu 2023, zbog primjene nove sheme plaćanja akciza i loše naplate u aprilu i junu ostvaren je pad od čak 17% (Grafikon 16, desno). U trećem kvartalu, pod uticajem rasta potrošnje nerezidenata u ljetnoj sezoni naplata akciza se stabilizirala, te je ostvaren rast od 9,1% (Grafikon 16, desno).

U prva tri mjeseca 2023. zabilježene su negativne stope rasta akciza na derivate nafte, a u nastavku godine ostvaren je snažan oporavak, tako da je na nivou devet mjeseci 2023. ostvaren rast kumulativa od 3,6% (Grafikon 17, lijevo). Trendovi u naplati akciza na derivate nafte snažno su determinirani efektom baze iz 2022. godine. U prva tri mjeseca prošle godine, u periodu prije početka rata u Ukrajini, potrošnja derivata nafte je bila stabilna zbog stabilnih cijena na svjetskom tržištu, što je imalo pozitivan efekat na naplatu akciza u tom periodu. Međutim, u istom periodu 2023. naplata akciza je bila niža zbog pada potrošnje uzrokovane višim cijenama energenata kao posljedice turbulencija na svjetskom tržištu energenata izazvane ratom u Ukrajini. U narednim mjesecima efekat baze je obrnut. U periodu april - septembar 2022. godine zbog rasta cijena došlo je do pada potrošnje derivata nafte i, posljedično, naplate akciza, dok su se u istom periodu 2023. cijene derivata nafte stabilizirale, a potom i počele padati, što je imalo pozitivne efekte na potrošnju i naplatu akciza. Kao posljedica navedenih trendova na tržištu derivata naplata akciza u periodu april - septembar 2023. je bila veća za 3,6% u odnosu na isti period 2022.

Grafikon 17. Trendovi u naplati akciza na derivate nafte

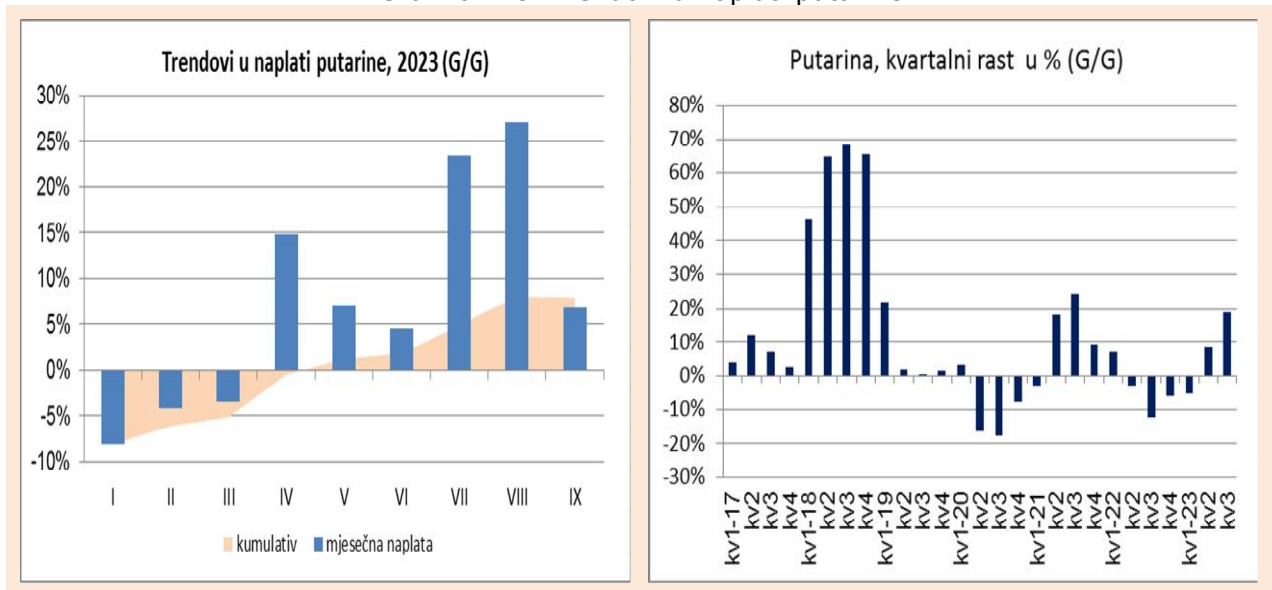
Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Kvartalna poređenja ukazuju na snažan oporavak naplate akciza na derivate nafte u trećem kvartalu 2023. kada je ostvaren rast od čak 14,1%, za razliku od prvog kvartala, kada je bio zabilježen pad naplate od 8,7%, i skromnog rasta u drugom kvartalu od 4,3% (Grafikon 17, desno).

U osnovi, trendovi u naplati putarine u 2023. su slični trendovima u naplati akciza na derivate nafte (Grafikon 18, lijevo). U prvom kvartalu je bio zabilježen pad prihoda od putarine od 5,1%, dok je u drugom i trećem kvartalu ostvaren pozitivan rast od 8,4% i čak 19,1%, respektivno (Grafikon 18, desno). Na nivou devet mjeseci ostvaren je rast od 6,8%, što je značajno više od rasta naplate akciza na derivate nafte. Razlike u stopama rasta/pada potiču od različitih osnovica na koje se obračunava i plaća putarina, odnosno akcize na derivate nafte, te olakšica, u vidu oslobađanja plaćanja putarine, koje je predviđeno za rudnike, termoelektrane i željeznice. Međutim, zbog rješenja¹⁷ Vijeća za državnu pomoć BiH oslobađanje plaćanja putarine za navedene kategorije obveznika je suspendirano u 2023. godini, što je imalo za posljedicu veću naplatu putarine u 2023, više stope rasta putarine i veću diskrepancu u odnosu na rast naplate akciza na derivate nafte. Efekat suspendizije oslobađanja putarine rudnika i termoelektrana u 2023. donio je 3,8 p.p. rasta putarine za devet mjeseci 2023. godine.

¹⁷ „Službeni glasnik BiH“ 49/23 i „Službeni glasnik BiH“ 63/23

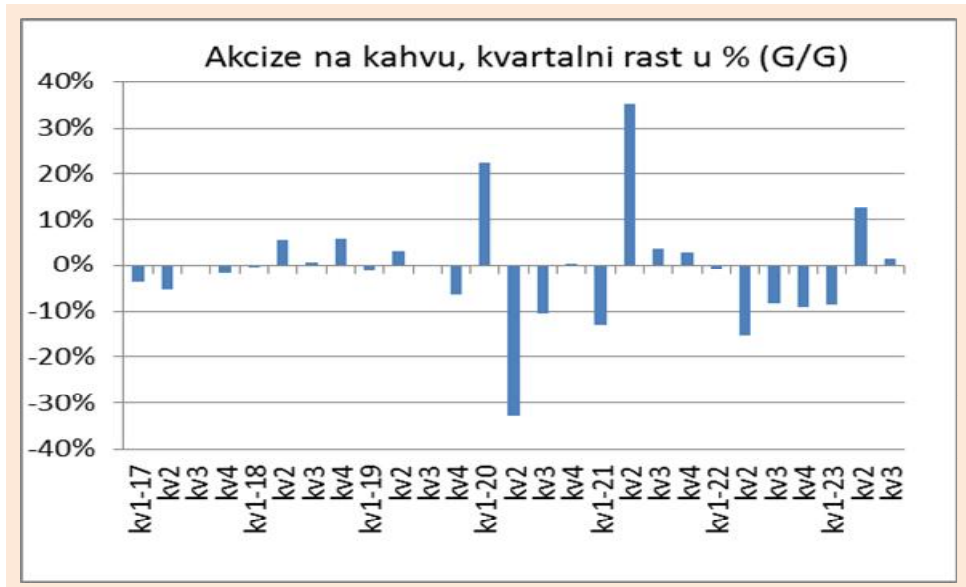
Grafikon 18. Trendovi u naplati putarine

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Nakon negativnih trendova prihoda od akciza na kahvu u 2022. godine i pada od 8,5%, koji je zabilježen u prvom kvartalu 2023., u drugom i trećem kvartalu 2023. naplata se oporavila, te su zabilježene pozitivne stope rasta od 12,5% i 1,4%, respektivno (Grafikon 19). Pozitivna kretanja u posljednja dva kvartala su poboljšala kumulativni rast, tako da je u periodu januar – septembar 2023. ostvaren rast prihoda od akciza na kahvu od 7,9%.

Grafikon 19. Akcize na kahvu

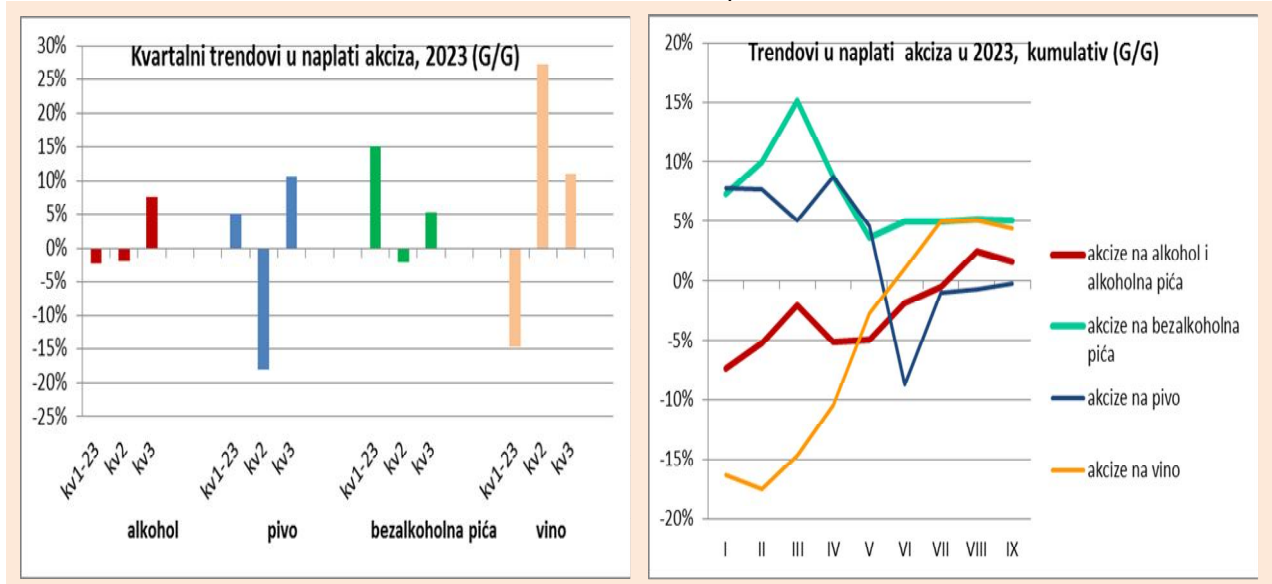

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Trendovi u naplati akciza na grupaciju proizvoda, koju čine pivo, vino, alkohol, alkoholna i bezalkoholna pića, tokom prva dva kvartala 2023. godine su bili oscilatorni za sve navedene proizvode (Grafikon 20, lijevo), no rast u trećem kvartalu je bio odlučujući da se ostvari pozitivna stopa rasta akciza na vino, alkohol, alkoholna i bezalkoholna pića u periodu januar - septembar 2023 (Grafikon 20, lijevo). Ostvareni prihodi od akciza na pivo za devet mjeseci 2023. su bili na

nivou naplate u istom periodu 2022. zahvaljujući rastu akciza na uvezena piva od 2,3%, čime je u cijelosti neutraliziran pad naplate akciza na domaća piva od 9,7% u istom periodu.

Grafikon 20. Kvartalni trendovi u naplati akciza i kumulatvi

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

2. Projekcije prihoda od indirektnih poreza 2023-2026 (osnovni scenario)

Projekcije prihoda za period 2023-2026 dostupne su u Tabeli 3. Kako bi se osigurala uporedivost projektiranih i naplaćenih prihoda od indirektnih poreza, projekcije prihoda od indirektnih poreza prikazane su na gotovinskoj osnovi u skladu sa izvještajima UIO o naplati po vrstama prihoda.

U Tabeli 4. su prikazane projekcije prihoda u % BDP-a.

Tabela 3. Osnovni scenario projekcija prihoda od indirektnih poreza (2023-2026), oktobar 2023. g.

Vrsta prihoda (neto)	u mil KM					Projektirana stopa rasta			
	Izvršenje	Projekcija							
	2022	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
PDV	5.121,5	5.565,5	5.783,3	5.988,9	6.200,0	8,7%	3,9%	3,6%	3,5%
Akcize	1.580,0	1.612,9	1.755,3	1.801,9	1.852,9	2,1%	8,8%	2,7%	2,8%
Carine	431,9	511,2	547,5	588,6	638,6	18,4%	7,1%	7,5%	8,5%
Putarina	627,2	683,4	703,2	724,3	748,9	9,0%	2,9%	3,0%	3,4%
Ostalo	66,1	54,5	43,6	43,6	43,6	17,5%	20,0%	0,0%	0,0%
UKUPNO	7.826,7	8.427,5	8.832,9	9.147,3	9.484,1	7,7%	4,8%	3,6%	3,7%
Namjenska putarina *)	-392,0	-427,1	-439,5	-452,7	-468,1	9,0%	2,9%	3,0%	3,4%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	7.434,8	8.000,3	8.393,4	8.694,6	9.016,0	7,6%	4,9%	3,6%	3,7%

Napomena:

*) Namjenska putarina je do 1.2.2018. iznosila 0,10 KM/litar derivata nafte, namijenjena u cijelosti za izgradnju autoputeva, a od 1.2.2018. 0,25 KM/litar derivata nafte, za izgradnju autoputeva (0,20 KM/litri) i izgradnju i rekonstrukciju ostalih puteva (0,05 KM/litri).

Kategorija „Ostalo“ uključuje ostale prihode koji se prikupljaju na JR UIO (prihodi od terminala, zakupnina i sl.) te neusklađene prihode (prihodi koji ostanu neusklađeni nakon konačnog usklađivanja naplate prihoda sa prijavama i deklaracijama u IT sistemu UIO).

Tabela 4. Osnovni scenario projekcija prihoda od indirektnih poreza u % BDP-a, oktobar 2023. g.

Vrsta prihoda (neto)	u % BDP-a				
	Izvršenje	Projekcija			
	2022	2023	2024	2025	2026
PDV	11,3%	11,5%	11,3%	11,1%	10,9%
Akcize	3,5%	3,3%	3,4%	3,3%	3,3%
Carine	0,9%	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%
Putarina	1,4%	1,4%	1,4%	1,3%	1,3%
Ostalo	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
UKUPNO	17,2%	17,4%	17,3%	17,0%	16,7%
Namjenska putarina	-0,9%	-0,9%	-0,9%	-0,8%	-0,8%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	16,3%	16,5%	16,4%	16,1%	15,8%

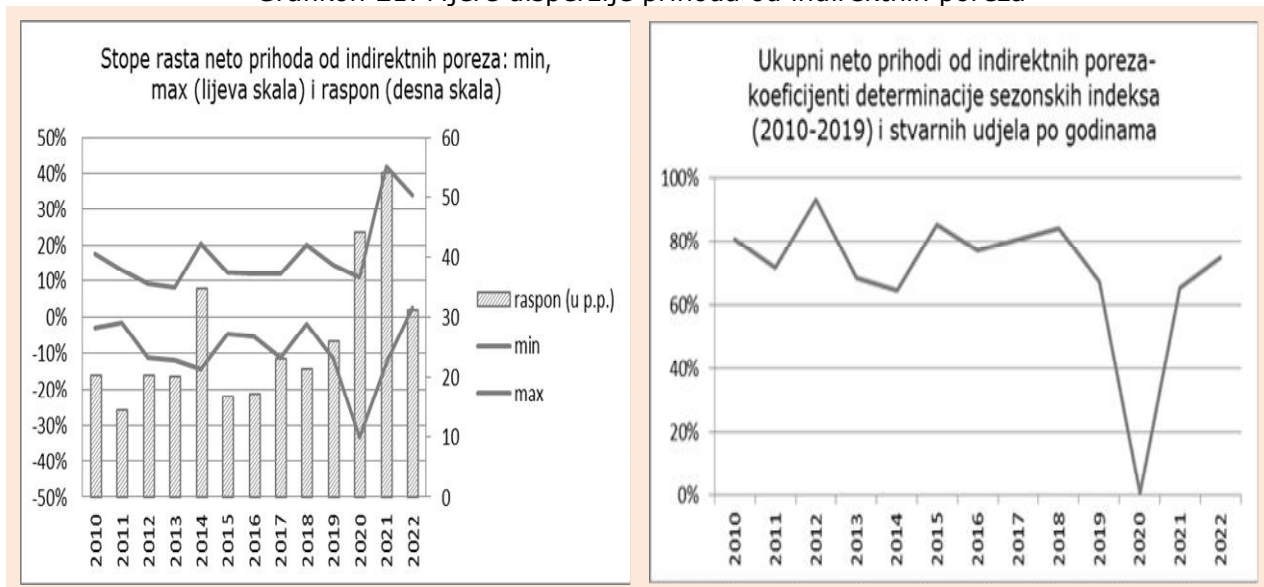
Izvor podataka za BDP: BHAS, rashodni pristup, septembar 2023 i Projekcije DEP-a, septembar 2023

2.1. Projekcije za 2023. godinu

Prilikom izrade projekcija prihoda za 2023. godinu ne može se osloniti na sezonske sheme naplate prihoda iz 2020. i 2021. godine, s obzirom da su one izašle iz ranijih okvira zbog efekata virusa korona.¹⁸ Uprkos poremećajima na globalnom planu, turbulencijama na tržištu naftnih derivata i snažnom rastu cijena, u 2022. se raspon mjesečnih stopa rasta neto prihoda od indirektnih poreza smanjio u odnosu na prethodne dvije godine (Grafikon 21, lijevo), a mjesečna dinamika prihoda u 2022. godini se poprilično vratila na *pre-COVID-19* sezonsku shemu¹⁹ (Grafikon 21, desno). To posebno važi za prihode od PDV-a, akcize na alkohol, pivo i bezalkoholna pića, dok akcize na derivate nafte i putarinu, očekivano, i u 2022. godini poprilično odstupaju od stare sezonske sheme. Prihodi od akciza na duhan i kahvu nikad nisu ni imali izraženu sezonsku komponentu.²⁰

U prvih devet mjeseci 2023. godine ostvarena je stopa rasta neto prihoda od indirektnih poreza od 7,6% u odnosu na isti period 2022. godine. Prema projekcijama DEP-a, očekuje se nominalni rast BDP-a od 6,5% u 2023. godini. **Stopa rasta ukupnih neto projektiranih prihoda od indirektnih poreza za 2023. godinu je za 0,1 p.p. viša od devetomjesečne stope rasta i iznosi 7,7%.²¹**

Grafikon 21. Mjere disperzije prihoda od indirektnih poreza

Izvor: Izračun i prikaz OMA-e na osnovu podataka UIO

Napomena: Ukupni neto mjesečni prihodi u izračunu ne uključuju neusklađene prihode na JR UIO

¹⁸ Mjesečna dinamika prihoda u 2020. godini je potpuno odudarala od tzv. pre-COVID-19 sezonske sheme. Raspon mjesečnih stopa rasta neto prihoda (razlika između maksimalne i minimalne vrijednosti) iznosio je 44,2 p.p. Iako se nekim dijelom vratila na stari šablon, naplata neto prihoda od indirektnih poreza u 2021. godini takođe poprilično odudara od stare sezonske sheme. U 2021. je raspon mjesečnih stopa rasta neto prihoda od indirektnih poreza bio još viši nego u 2020. godini i iznosio je visokih 54,1 p.p. što je rezultat: (1) poremećaja sezonske sheme u baznoj 2020. godini, i (2) karakteristika sezonske sheme u 2021. godini.

¹⁹ Nakon kalkulacije sezonskih indeksa za period 2010-2019, postavljeni su regresioni modeli i izračunati koeficijenti determinacije sezonskih indeksa i stvarnih udjela mjesečnih iznosa pojedinih vrsta prihoda u odgovarajućem periodu, kako bi se prikazalo koliko dobro se sezonski indeksi „uklapaju“ u stvarne udjele u pomenutom periodu.

²⁰ Više o mjesečnim fluktuacijama pojedinih vrsta prihoda od indirektnih poreza i jačini sezonske komponente u biltenima Odjeljenja br. 174/175 i 209/210 (www.oma.uino.gov.ba)

²¹ Projektirane stope rasta prihoda po vrstama se, sa druge strane, razlikuju od ostvarenih stopa rasta za prva tri kvartala zbog specifičnosti u naplati pojedinih prihoda u tekućoj godini ali i u statističkoj osnovici za poređenje *ad valorem* poreza i poreza (akcize i putarine) na derivate nafte (vid. dio 1.3.2.) .

2.1.1. PDV

Nakon pada neto prihoda od PDV-a u 2020. godini od 6,8%, koji je bio posljedica pandemije virusa korona, u 2021. i 2022. godini zabilježen je njihov snažan oporavak i visoke stope rasta od 18,2% i 15,6%, respektivno. Neto prihodi od PDV-a u 2022. godini bili su za 1,1 mlrd KM viši nego u prethodnoj, 2019. godini, što predstavlja rast od 27,3%.

U odnosu na 2006. godinu, kada je uveden PDV, neto prihodi od PDV-a su u 2022. godini bili viši za čak 2,6 mlrd KM ili za 106,2%. U periodu 2006-2021 učešće neto prihoda od PDV-a u ukupnim neto prihodima od indirektnih poreza kretalo se u rangu 60-64%, dok je navedeno učešće u 2022. godini iznosilo visokih 65,4%

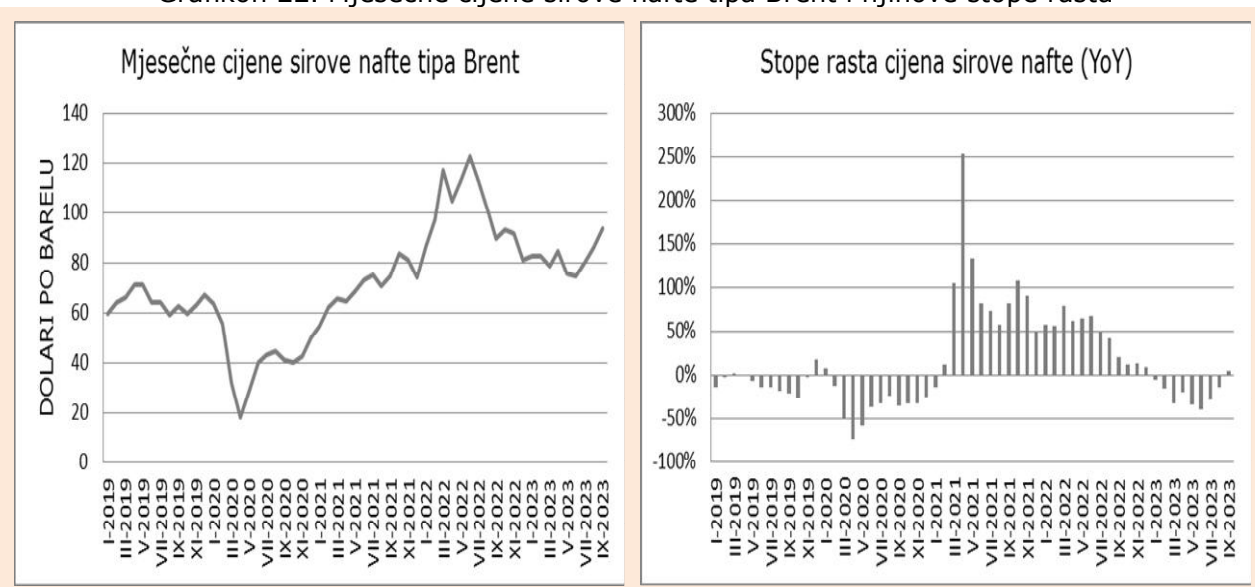
Projektirani iznos neto prihoda od PDV-a u 2023. godini iznosi 5.565,5 mil KM, što je za 8,7% više od ostvarenja u 2022. godini. Projekcija je zasnovana na istorijskoj sezonskoj shemi naplate pojedinih kategorija PDV-a (koja ne uključuje specifičnosti u 2020. i 2021. godini), te kretanjima i projekcijama makroekonomskih pokazatelja.

2.1.2. Akcize i putarina

Akcize na derivate nafte i putarina

Cijena sirove nafte značajno je varirala u periodu od početka 2019. do septembra 2023, do kada su bili dostupni podaci Američke uprave za energetske informacije (*U.S. Energy Information Administration*) u vrijeme izrade projekcija prihoda od indirektnih poreza. U Grafikonu 22. su prikazane mjesečne cijene sirove nafte tipa Brent (*Europe Brent Spot Price FOB*) u navedenom periodu, te njihove stope rasta (YoY). Može se zaključiti da su u 2022. godini u svim mjesecima zabilježene pozitivne stope rasta cijena sirove nafte, u rangu između 9,1% (decembar) i 67,7% (juni), što je rezultat visokih cijena uzrokovanih ratnim dešavanjima u Ukrajini (Grafikon 22, desno).

Grafikon 22. Mjesečne cijene sirove nafte tipa Brent i njihove stope rasta

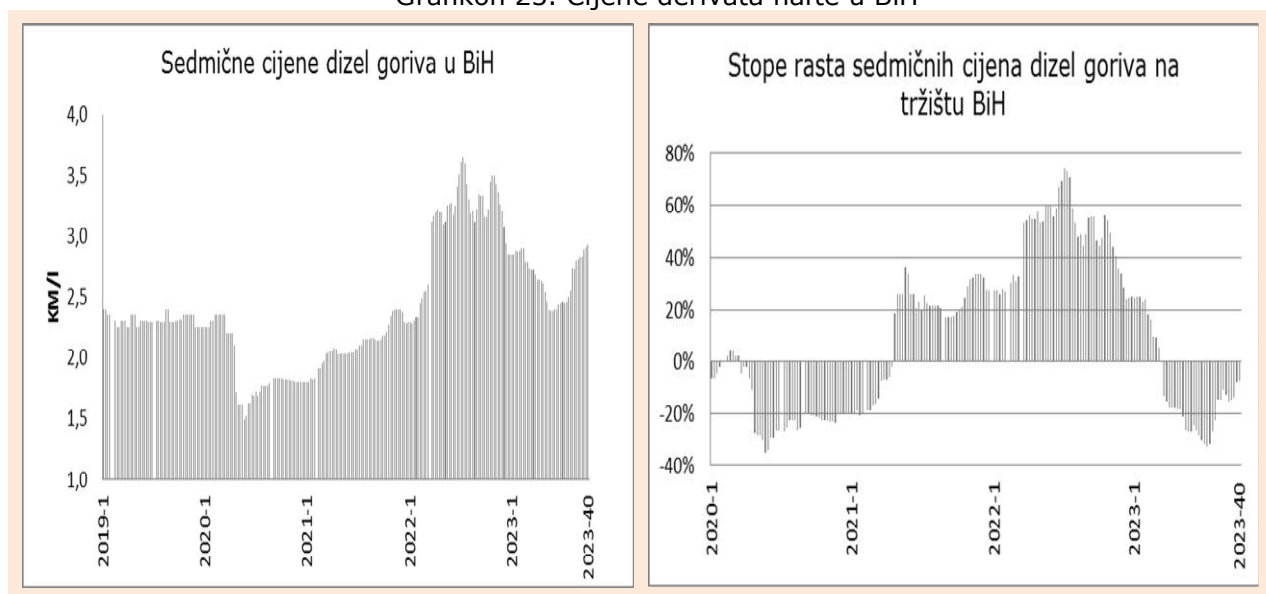
Izvor: Izračun i prikaz OMA na osnovu podataka *U.S. Energy Information Administration, Europe Brent Spot Price FOB (Dollars per Barrel)*

U 2023. godini nastupa pad cijena sirove nafte i negativne mjesečne stope rasta. Kao posljedica visoke osnovice iz prethodne godine i relativno nižih cijena u 2023. godini, do kraja mjeseca

avgusta stope rasta cijena su se kretale u rangu između - 39,0% (juni) i -4,6% (januar). U septembru 2023. godine zabilježen je rast cijena sirove nafte od 4,4% u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Faktori koji utiču na formiranje cijena derivata na tržištu BiH su cijene sirove nafte, trgovačke marže, visine poreznih stopa i dr.

Grafikon 23. Cijene derivata nafte u BiH

Izvor: Izračun i prikaz OMA na osnovu podataka Vanjskotrgovinske komore BiH

Grafikon 23. prikazuje sedmične cijene dizel goriva²² u BiH u periodu od početka 2019. do 40. sedmice 2023. godine, koje prate dinamiku cijena sirove nafte. Nakon perioda izrazito stabilnih cijena u 2019. godini, cijene derivata nafte na tržištu BiH snažno su pale u proljeće 2020. godine, kao posljedica pandemije virusa korona. U 21. sedmici 2020. godine cijena dizel goriva iznosila je svega 1,5 KM/l. Od 22. sedmice 2020. godine (kraj maja) cijene derivata bilježe stabilan trend rasta, koji je zadržan kroz čitavu 2021. godinu. Na kraju 2021. godine prosječna sedmična cijena dizel goriva iznosila je 2,3 KM/l. Dešavanja u Ukrajini uticala su na intenziviranje trenda rasta cijena u 2022. godini. Prosječne cijene dizel goriva dostigle su svoj maksimum od visokih 3,7 KM/l u 28. sedmici 2022. godine (sredina jula). Nakon toga uslijedio je trend pada cijena dizel goriva, a u posljednjoj sedmici prvog polugodišta 2023. godine (26. sedmica) iznosile su 2,5 KM/l. Od tada ponovo nastupa trend rasta cijena dizel goriva, te su u 40. sedmici iznosile 2,9 KM/l, kao na početku 2023. godine.

Ako uporedimo sedmične cijene dizel goriva sa cijenama iz iste sedmice prethodne godine može se zaključiti da su one rasle tokom cijele 2022. godine, sa kulminacijom na sredini godine. Na početku 2023. godine su, sa opadajućim trendom, zadržane pozitivne stope rasta sedmičnih cijena dizel goriva, da bi od 12. sedmice 2023. godine (kraj marta) nastupio trend pada sedmičnih cijena, i to po sve većim stopama, od -12,9% u 12. sedmici do -32,7% u 28. sedmici (sredina jula). Sa rastom sedmičnih cijena dizel goriva od 29. sedmice 2023. godine (Grafikon 23, lijevo), njihove stope rasta u odnosu na istu sedmicu prethodne godine su počele opadati. U 40. sedmici 2023. godine je posmatrana stopa iznosila -7,2%.

²² Korišteni su podaci *International Road Transport Union*-a, preuzeti sa web stranice Vanjskotrgovinske komore BiH (VTK). Nakon 19. sedmice 2022. godine prekinuto izvještavanje o cijenama za goriva 95 BMB i 98 BMB na web stranici Vanjskotrgovinske komore BiH sa podacima *International Road Transport Union*. Dostupni su jedino podaci o najčešćim cijenama goriva za pojedine kompanije u BiH.

U vrijeme izrade projekcija, dostupni su podaci o potrošnji derivata nafte²³ do kraja trećeg kvartala 2023. godine. Potrošnja derivata nafte u prvom kvartalu 2023. godine je zbog relativno visokih cijena i visoke statističke osnovice za poređenje bila niža za 6,8% u odnosu na isti kvartal prethodne godine, dok se u drugom kvartalu uz niže cijene derivata nafte oporavila i dostigla rast od 4,5%. U trećem kvartalu 2023. godine ukupna potrošnja derivata nafte porasla je za visokih 12,5%, kao kumulativni rezultat niske statističke osnovice za poređenje i nižih cijena derivata u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Posmatrano na nivou tri kvartala, potrošnja derivata nafte je u I-IX 2023 porasla za 3,9% u odnosu na I-IX 2022. godine, pri čemu je potrošnja dizel goriva porasla za 4,3%, benzina za 3,3% a ostalih derivata (lož ulje, kerozin i tečni naftni plin) za 0,5%.

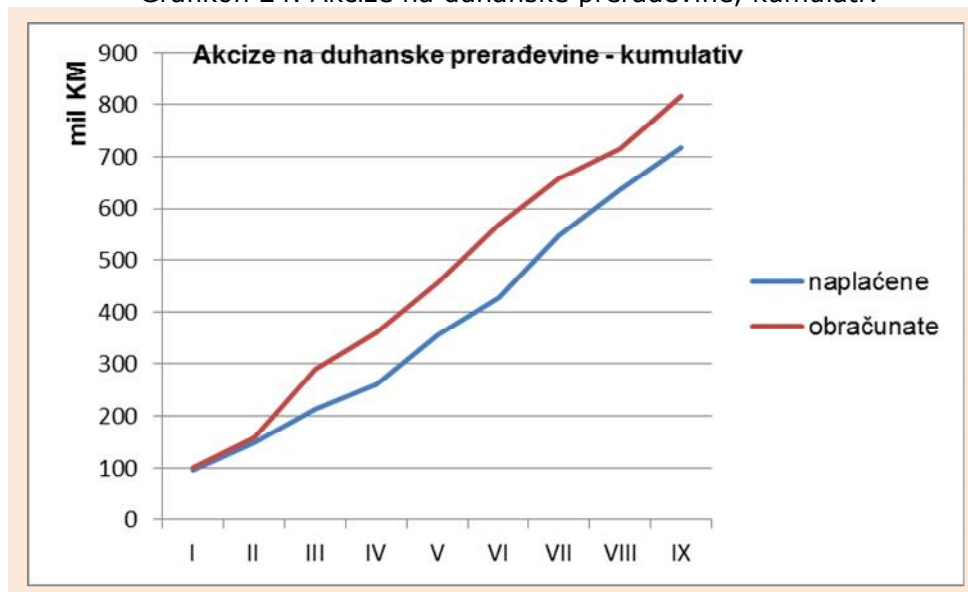
Stope rasta prihoda od akciza i putarine po kvartalima bile su pod uticajem kretanja cijena derivata, specifičnosti u statističkoj osnovici za poređenje te obustavi oslobađanja plaćanja putarine za rudnike i termoelektrane (vid. Dio 1.3.2.). Tako su u prvom kvartalu 2023. godine zabilježene negativne stope rasta akciza na derivate nafte i putarine, dok su visoke stope rasta ovih prihoda ostvarene u drugom, a posebno u trećem kvartalu 2023. godine. Stoga, 2022. godina, kao i prethodne dvije (zbog drugih specifičnosti), ne mogu predstavljati osnovicu za izradu projekcija prihoda. Na osnovu stare sezonske sheme i trendova naplate za 2023. godinu projektirane su stope rasta neto prihoda od akciza na naftu i putarine od 5,3% i 9,0%, respektivno. Razlika u projekciji stope rasta putarine u odnosu na projekciju rasta akciza na derivate nafte najvećim dijelom proizilazi iz efekta suspenzije oslobađanja putarine za rudnike i termoelektrane u 2023.

Prihodi od akciza na duhan

Glavna nepoznanica u vezi projekcija akciza na duhanske prerađevine jeste gubitak prihoda zbog prelaska na novi režim plaćanja akciza u momentu uvoza cigareta umjesto prilikom podizanja akciznih markica. Pretpostavljajući da je vremenski razmak između preuzimanja markica i uvoza mjesec dana, Odjeljenje je u aprilskim projekcijama procijenilo jednokratni gubitak prihoda od akciza u visini prosječne mjesečne naplate u 2022. godini. Vremenski razmak zavisi od lokacije proizvodnje cigareta, troškova transporta i distribucije, koji mogu značajno varirati s obzirom da se radi o multinacionalnim korporacijama. Varijacije su razumljive, jer su se duhanske kompanije u hodu prilagođavale novim procedurama plaćanja akciza, što se odražavalo i na planove proizvodnje i plasmana. Isto tako, jedan od razloga za veću diskrepancu može biti i preuzimanje veće količine markica u odnosu na praksu u prethodnim godinama, jer nakon izmjena Zakona više nije nužno imati osigurana finansijska sredstva za plaćanje akciza u momentu preuzimanja markica. Procjena gubitka prihoda od akciza se vremenom pokazala podcijenjenom, iz čega se može zaključiti da je vremenski razmak između preuzimanja markica i uvoza cigareta duži od mjesec dana. Prema očekivanjima ostvareni su pozitivni trendovi na tržištu duhanskih prerađevina u BiH u periodu januar – septembar 2023. Zabilježen je rast količina cigareta, mjeren brojem akciznih markica, od 8,1%, dok je rast vrijednosti tržišta cigareta 12,6% u odnosu na isti period 2022. Mađutim, iako je iznos obračunate akcize u periodu januar – septembar 2023. za 11% veći od iznosa naplaćene akcize u istom periodu 2022. zbog promjene režima plaćanja akciza naplaćeno je 2,1% prihoda manje nego u istom periodu 2022. Razlika između obračunate i naplaćene akcize (Grafikon 24) predstavlja gubitak prihoda zbog prelaska na novi način plaćanja. Gubitak, koji iznosi cca 10% naplaćenih prihoda od akciza na duhanske prerađevine u 2022. godini, umanjuje projektirani rast ukupnih indirektnih poreza u 2023. za 1,2 p.p.

²³ Treba napomenuti da pojam „potrošnja derivata“ u ovom prilogu podrazumijeva količine izračunate od strane autora, te da uključuju količinu uvezenih derivata nafte i količinu domaćih derivata nafte stavljenih u promet. Količine domaćih derivata iz akciznih prijavi uzete su sa vremenskim pomakom m-1, kako bi osnovica bila ispravno prikazana u skladu sa odredbama Zakona o akcizama u BiH koje se odnose na nastanak obaveze obračunavanja i plaćanja akcize. Posljednja godina u kojoj su domaći derivati stavljeni u promet je 2019, zbog obustave proizvodnje Rafinerije nafte Brod nakon havarije koja se dogodila u oktobru 2018. godine.

Grafikon 24. Akcize na duhanske prerađevine, kumulativ

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, izračun i prikaz OMA

Realno je očekivati da su kompanije iz duhanske industrije već uspjele uspostaviti novu dinamiku proizvodnje i prodaje duhanskih prerađevina, što bi trebalo pozitivno uticati na shemu naplate akciza u četvrtom kvartalu, u smislu ublažavanja oscilacija i rasta prihoda od akciza kojim bi se anulirao pad prihoda nastao tokom godine. Budući da nema najava povećanja maloprodajnih cijena cigareta do kraja godine, u četvrtom kvartalu 2023. se može očekivati stabilizacija naplate akciza koja bi, imajući u vidu jako nisku osnovicu iz decembra 2022., kao posljedicu očekivanja promjene režima plaćanja, trebala rezultirati skromnim rastom prihoda od akciza na duhanske prerađevine od 0,8% u 2023. godini.

Prihodi od ostalih kategorija akciza

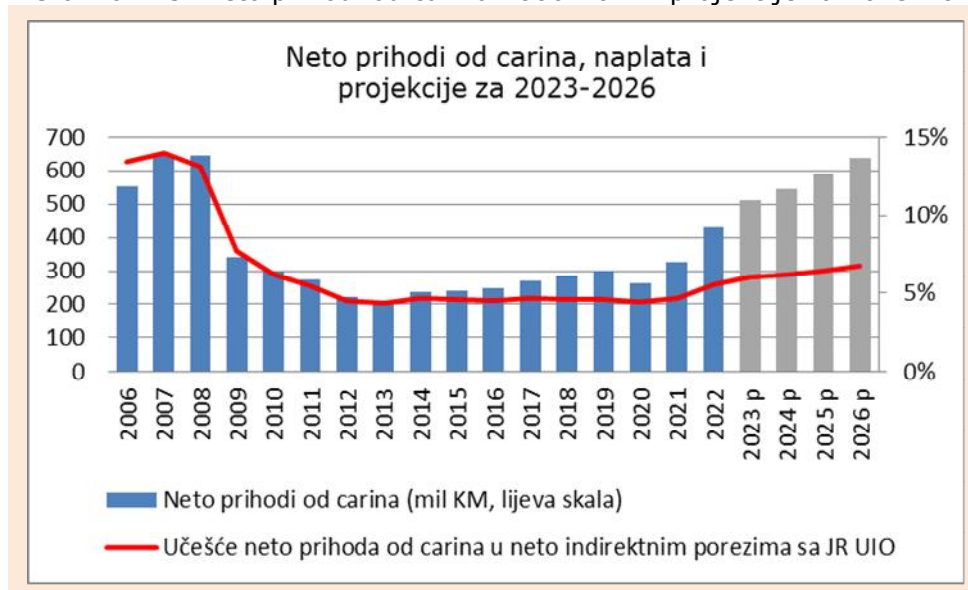
Prihodi od ostalih kategorija akciza (alkohol i alkoholna pića, pivo, vino, bezalkoholna pića i kahva) nemaju značajno učešće u ukupnim prihodima od akciza.²⁴ Projektirani su u skladu sa tekućim trendovima naplate, istorijskom sezonskom shemom te projekcijama relevantnih makroekonomskih pokazatelja.

2.1.3. Carine

Liberalizacija vanjske trgovine dovela je do snažnog pada prihoda od carina, kako u apsolutnim iznosima tako i u pokazateljima učešća u ukupnim neto prihodima od indirektnih poreza. Sa 650,4 mil KM u 2007. godini, neto prihodi od carina pali su na svega 211 mil KM u 2013. godini. Od 2014. godine zabilježen je šestogodišnji trend blagog rasta ovih prihoda, dosežući nivo od 300,6 mil KM u 2019. godini. U 2020. godini, sa pandemijom koronavirusa, neto prihodi od carina su ponovo pali na 262,2 mil KM, dok su u 2021. i 2022.g. zabilježili snažan oporavak, te su u 2022. godini iznosili 431,9 mil KM, što je najviši iznos nakon početka primjene Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU u 2008. godini. Ako se posmatra učešće u ukupnim neto prihodima od indirektnih poreza, primijetan je snažan pad u periodu od 2007. do 2013. godine sa 14,0% na 4,3%. Nakon tog perioda (2014-2021) je ovo učešće relativno stabilno, i kreće se u rasponu od 4,4% do 4,7%, da bi u 2022. godini poraslo na 5,5%. (Grafikon 25).

²⁴ Bruto prihodi od svih pobrojanih vrsta akciza imali su učešće svega 9,2% u bruto prihodima od akciza u 2022. godini.

Grafikon 25. Neto prihodi od carina 2006-2022 i projekcije za 2023-2026

Izvor: Izračun i prikaz OMA na osnovu podataka UIO i projekcija OMA

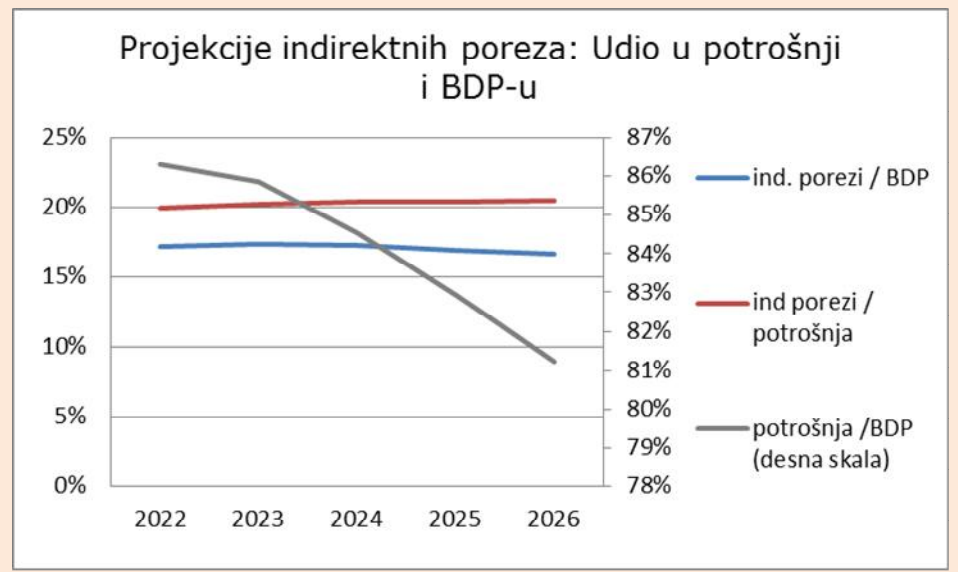
Prema podacima Uprave za indirektno oporezivanje BiH u periodu I-IX 2023. godine ostvarena je stopa rasta uvoza od -1,9% u odnosu na isti period prethodne godine. Imajući u vidu trendove naplate prihoda od carina, kretanje uvoza i projekcije DEP-a, za 2023. godinu se projektira neto naplata carina u iznosu od 511,2 mil KM, što je za 18,4% više od naplate u prethodnoj godini. Procjenjuje se da će učešće carina u ukupnim neto prihodima od indirektnih poreza u 2023. godini dalje porasti na 6,1% (Grafikon 25, desna skala).

2.2. Projekcije za period 2024-2026

Projektirane stope rasta neto prihoda od indirektnih poreza za 2024., 2025. i 2026. godinu iznose 4,8%, 3,6% i 3,7%, respektivno. Projekcija prihoda u navedenom periodu zasnovana je na projektiranim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, istorijskoj sezonskoj shemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2023. godinu.

Za razliku od projektiranog pada indirektnih poreza u BDP-a u periodu 2023-2026 (vid. Tabela 4 i Grafikon 26), projektirani udio prihoda od indirektnih poreza (OMA) u potrošnji (DEP) u navedenom periodu blago raste od 20,2% u 2023. do 20,5% u 2026. godini. Pad projektiranog udjela indirektnih poreza u BDP-u u periodu 2023-2026 kumulativni je rezultat blagog rasta indirektnih poreza u potrošnji te pada udjela potrošnje u BDP-u (Grafikon 26).

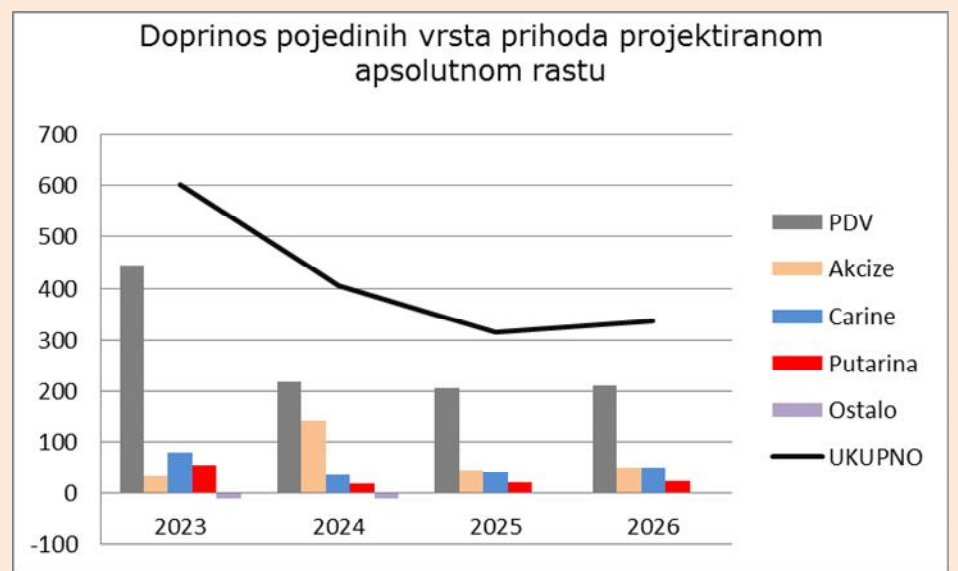
Grafikon 26. Projektirani udio indirektnih poreza u BDP-u i ukupnoj potrošnji

Izvor: Izračun i prikaz OMA na osnovu projekcija prihoda indirektnih poreza (OMA, oktobar 2023) i projekcija makroekonomskih pokazatelja (DEP, septembar 2023)

Najveći generator godišnjeg apsolutnog rasta prihoda od indirektnih poreza u navedenom periodu je PDV, s obzirom na njegovo značajno učešće u prihodima, te planiranim stabilnim stopama rasta (Grafikon 27). U 2024. su akcize takođe značajan generator apsolutnog rasta, zbog snažnog projektiranog apsolutnog rasta akciza na duhan (vid. objašnjenje u nastavku u dijelu „Prihodi od akciza na duhan“).

Grafikon 27. Doprinos pojedinih vrsta prihoda projektiranom apsolutnom rastu

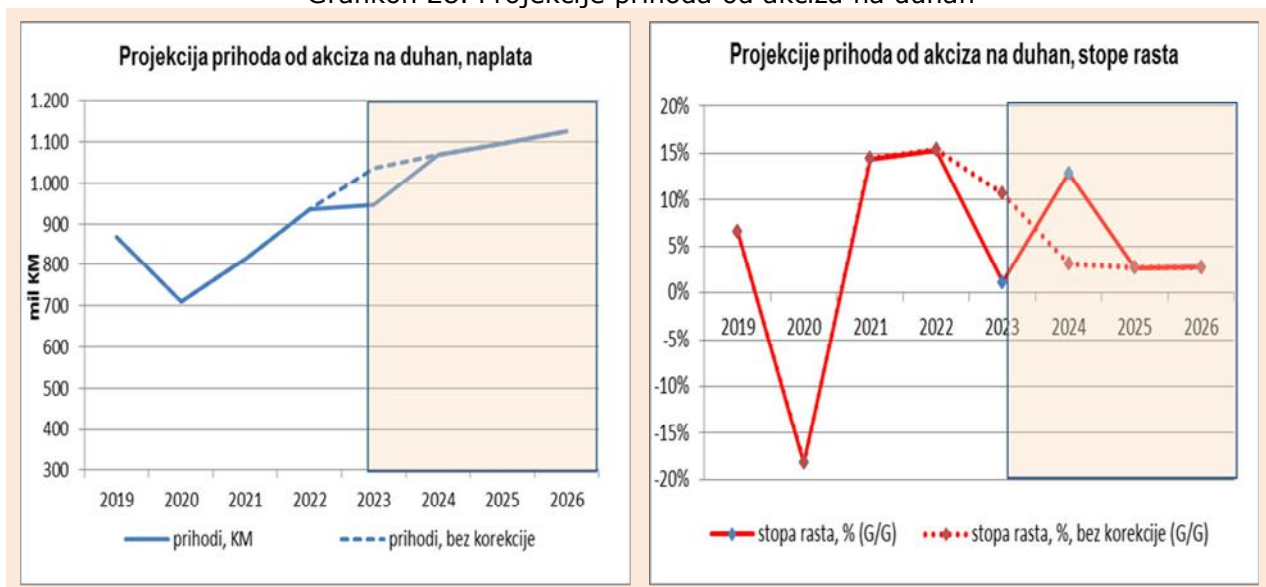
Izvor: Izračun i prikaz OMA na osnovu projekcija prihoda od indirektnih poreza (OMA, oktobar 2023)

Prihodi od akciza na duhan

Za razliku od 2023. u kojoj je prisutan miks dvije sheme plaćanja akciza, sa jednokratnim negativnim efektom na naplatu akciza, od 2024. uspostaviće se nova shema plaćanja akciza koja će biti neutralna na naplatu prihoda od akciza. Važan faktor ostvarenja projekcija naplate akciza jeste nepromijenjena akcizna politika i kontinuirana borba protiv crnog tržišta cigareta i duhana u BiH. Rast tržišta duhanskih prerađevina bi trebao pratiti makroekonomske projekcije potrošnje, što bi uz umjereni rast prosječne ponderirane cijene cigareta, trebalo dovesti do daljeg rasta vrijednosti prometa cigareta i oporezovanih količina cigareta.

Pod navedenim pretpostavkama u 2024., 2025., i 2026. može se očekivati povećanje naplate prihoda od akciza na duhanske prerađevine (Grafikon 28, prikaz lijevo), sa stopama rasta od 13,2%, 2,7% i 2,7% respektivno (Grafikon 28, prikaz desno). Viša stopa rasta prihoda od akciza u 2024. godini je posljedica niže osnovice iz 2023. zbog jednokratnog gubitaka prihoda zbog prelaska na novi režim plaćanja akciza²⁵.

Grafikon 28. Projekcije prihoda od akciza na duhan

Izvor: Izračun i prikaz OMA na osnovu podataka UIO i projekcija OMA

3. Razlike u odnosu na prethodne projekcije prihoda od indirektnih poreza

Projekcije prihoda od indirektnih poreza usko su vezane za DEP-ove projekcije BDP-a i njegovih komponenti. Svako odstupanje izvršenja parametara iz nacionalnih računa od njihovih projektiranih vrijednosti predstavlja rizik za projekcije prihoda.

3.1. DEP, revizija projekcija makroekonomskih pokazatelja za BiH

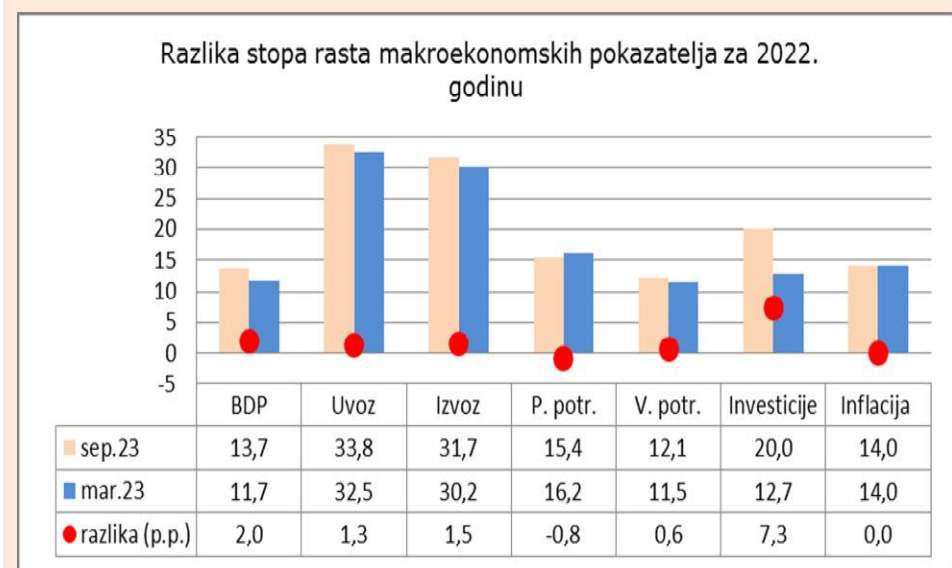
3.1.1. Revizija projekcija makroekonomskih pokazatelja za 2022. godinu

Na osnovu Grafikona 29. se mogu uporediti zvanični podaci BHAS prikazani u DEP-ovim posljednjim projekcijama (septembar 2023) i DEP-ove prethodne projekcije (mart 2023), a koji se

²⁵ Da nije bilo promjene režima plaćanja akciza očekivana stopa rasta akciza na duhanske prerađevine za 2023. bi bila 10,7%, a za 2024. godinu 3,1% (vid. Grafikon 28, linije „bez korekcije“).

odnose na stope rasta BDP-a za 2022. godinu i njegovih komponenti. Nominalna stopa rasta BDP-a revidirana je za +2,0 p.p., sa 11,7% na 13,7%. Najviše je revidirana stopa rasta investicija (+7,3 p.p.).

Grafikon 29. Razlika stopa rasta makroekonomskih pokazatelja za 2022. godinu

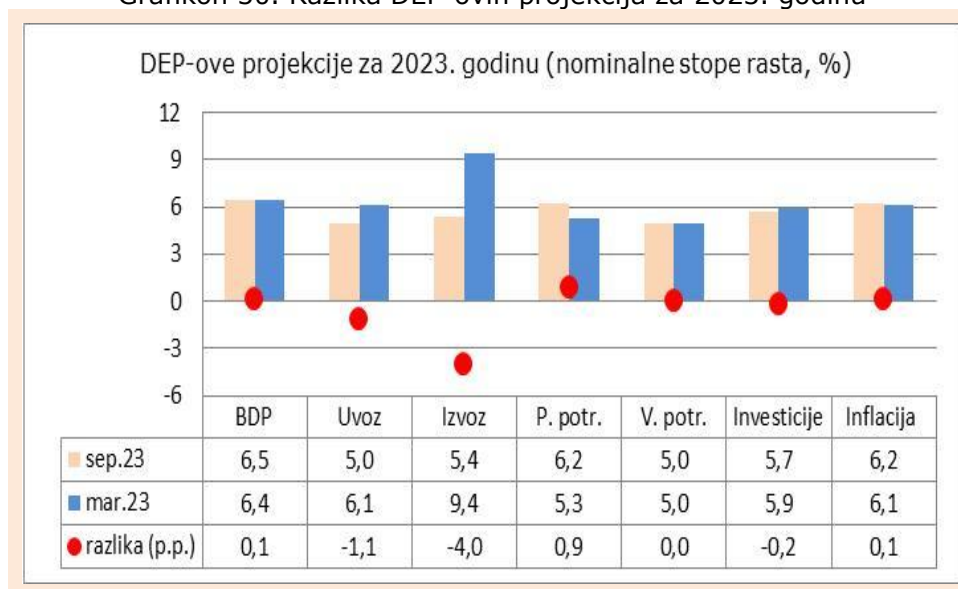

Izvor: Izračun i prikaz OMA na osnovu projekcija DEP-a iz septembra 2023 (zvanični podaci BHAS) i marta 2023 (projekcije)

3.1.2. Revizija projekcija makroekonomskih pokazatelja za 2023. godinu

Nema značajnih korekcija u projektiranoj stopi rasta BDP-a za 2023. godinu u posljednjim (septembar 2023) u odnosu na prethodne DEP-ove projekcije (mart 2023).

Grafikon 30. Razlika DEP-ovih projekcija za 2023. godinu

Izvor: Izračun i prikaz OMA na osnovu projekcija DEP-a

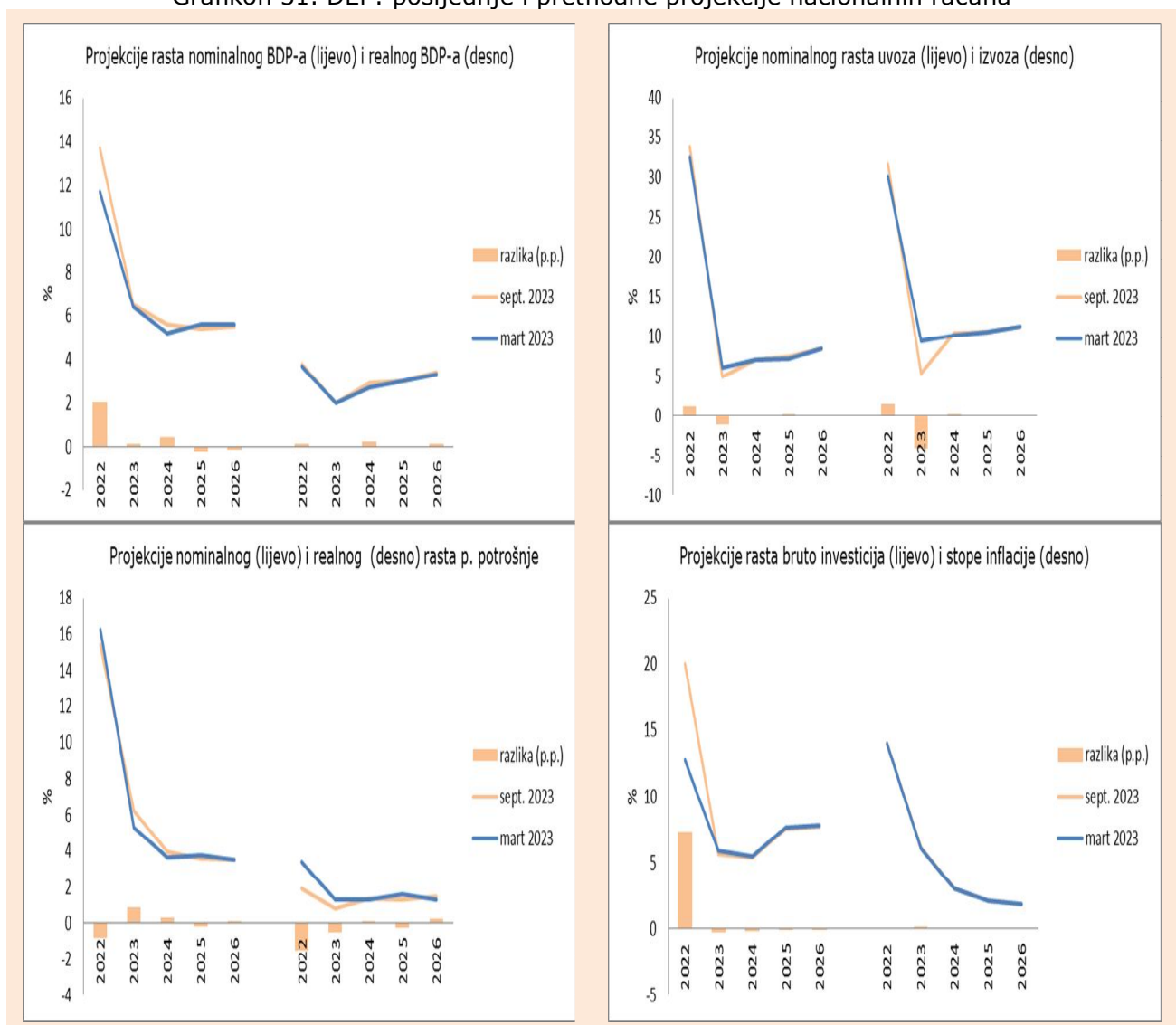
Projektirana nominalna stopa rasta BDP-a revidirana je za svega +0,1 p.p. Sa druge strane, postoje značajnije korekcije u projekcijama komponenti BDP-a. Projektirane nominalne stope rasta

uvoza i izvoza revidirane su za -1,1 i -4,0 p.p., respektivno. Projekcije rasta privatne potrošnje revidirane su za +0,9 p.p., dok projekcije rasta vladine potrošnje nisu mijenjane. Projektirana stopa rasta investicija revidirana je za -0,2 p.p (Grafikon 30).

3.1.3. Revizija projekcija makroekonomskih pokazatelja za period 2024. -2026. godina

U Grafikonu 31. prikazane su septembarske projekcije BDP-a i komponenti za period 2022-2026 u odnosu na prethodne projekcije DEP-a (mart 2023), iz kojih se može vidjeti da korekcije za period 2024-2026 godinu nisu značajne. U odnosu na prethodne, projekcije nominalnog rasta BDP-a revidirane su za +0,4 p.p., -0,2 p.p. i -0,1 p.p. za 2024., 2025. i 2026. godinu. Grafikon 31. takođe prikazuje reviziju pojedinih komponenti BDP-a i stope inflacije.

Grafikon 31. DEP: posljednje i prethodne projekcije nacionalnih računa

Izvor: Izračun i prikaz OMA-e na osnovu projekcija DEP-a iz marta 2023 i septembra 2023.

3.2. OMA, revizija projekcija prihoda od indirektnih poreza

3.2.1. Razlike projekcija prihoda za 2023. godinu u odnosu na projekcije iz aprila

Projekcija prihoda od indirektnih poreza za 2023. godinu viša je za 275,8 mil KM u odnosu na projekcije iz aprila 2023. godine. Najviša korekcija izvršena je na prihodima od PDV-a, u iznosu od +183,4 mil KM. Revizija je izvršena prvenstveno zbog visokih stopa rasta domaćeg PDV-a, koje su dosta iznad DEP-ove projektirane stope rasta potrošnje, kako one iz marta tako i iz septembra 2023. godine. Prihodi od akciza revidirani su za -10,4 mil KM, što je kumulativni rezultat revizije navise akciza na derivate nafte, revizije naniže akciza na duhan²⁶ te manjih korekcija na ostalim kategorijama akciza.²⁷ Prihodi od carina revidirani su navise za 40,9 mil KM zbog trenda visokih stopa rasta ovih prihoda uprkos tekućem trendu pada uvoza (vid Dio 1.3.2). Prihodi od putarine revidirani su za +43,7 mil KM, što je kumulativni rezultat suspenzije oslobađanja putarine rudnika i termoelektrana u 2023, te pozitivnih trendova naplate iznad očekivanja u aprilu 2023. Ostali prihodi revidirani su za +18,2 mil KM, na neusklađenim prihodima.

3.2.2. Razlike projekcija prihoda za period 2024-2026 u odnosu na projekcije iz aprila

Razlike projekcija prihoda za period 2024-2026 u odnosu na projekcije iz aprila 2023. godine predstavljene su u Tabeli 5. U odnosu na projekcije iz aprila 2023. godine, projekcije prihoda za 2024., 2025. i 2026. godinu revidirane su za +314, mil KM, +313,6 mil KM i +309,2 mil KM, respektivno.

Tabela 5. Razlike projekcija prihoda za period 2023-2026 u odnosu na projekcije iz aprila 2023. g.

Vrsta prihoda (neto)	2023	2024	2025	2026
PDV	183,4	204,7	199,2	207,5
Akcize	-10,4	12,0	10,8	-8,3
Carine	40,9	43,8	48,6	52,8
Putarina	43,7	46,2	47,6	49,9
Ostalo	18,2	7,3	7,3	7,3
UKUPNO	275,8	314,1	313,6	309,2

Revizija je kumulativni rezultat korekcija u osnovici (projekcija prihoda za prethodnu godinu: $y-1$) i revizija stopa rasta makroekonomskih pokazatelja za tekuću godinu (Grafikon 32).

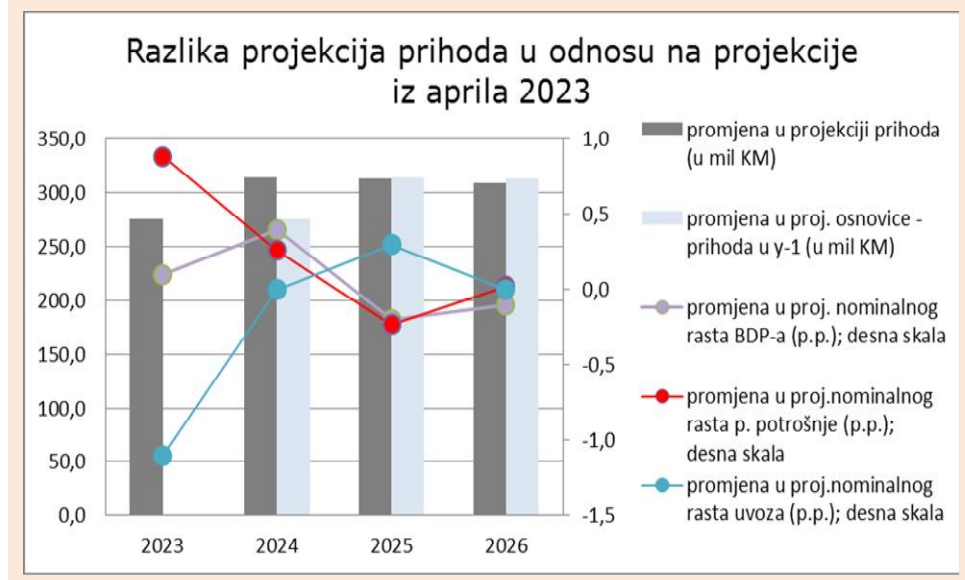
Na osnovu Grafikona 32. se može zaključiti da nije bilo većih revizija u DEP-ovim projekcijama rasta relevantnih makroekonomskih pokazatelja za period 2024-2026 u septembru 2023. godine u odnosu na njihove martovske projekcije. Faktori koji su doveli do razlika projekcija pojedinih vrsta prihoda u odnosu na prethodne, aprilske, projekcije Odjeljenja se uglavnom odnose na reviziju osnovice za poređenje (2023. za 2024. godinu, pa posljedične promjene u osnovici za naredni period). Vidjeli smo da je revizija u projekciji statističke osnovice za 2024. godinu (revizija

²⁶ Primjena nove sheme plaćanja akciza je unijela mnogo neizvjesnosti u projekcije naplate akciza u 2023. godini. Iako se očekivalo da će stupanjem na snagu svih provedbenih propisa duhanske kompanije tokom januara 2023. preći na novi režim plaćanja, to se nije desilo zbog prilagođavanja carinskim procedurama u vezi plaćanja akciza kod uvoza (pribavljanje bankovnih garancija i dr.). Tempo preuzimanja novih procedura od strane duhanskih kompanija i prelaska na novi režim plaćanja se razlikovao, što je uslovalo duži period prilagođavanja i velike oscilacije u naplati akciza. Maloprodajne cijene cigareta su povećane iznad očekivanja Odjeljenja, što je, negativno uticalo na prodaju cigareta, rezultirajući nižom naplatom prihoda od akciza od očekivane. Konačno, negativan efekat na naplatu akciza je imala i manja potrošnja nerezidenata u ljetnoj sezoni od očekivane.

²⁷ Projekcija prihoda od akciza na alkohol i alkoholna pića i akciza na kahvu revidirana je navise, dok su projekcije akciza na pivo i bezalkoholna pića revidirane naniže.

prihoda za 2023. godinu) bila pozitivna za sve vrste prihoda izuzev za projekcije prihoda od akciza na duhan²⁸ i manjih korekcija prihoda od akciza na pivo i bezalkoholna pića (vid. Dio 3.2.1.).

Grafikon 32. Razlika projekcija prihoda u odnosu na projekcije iz aprila 2023.

Izvor: Izračun i prikaz OMA na osnovu projekcija OMA i DEP-a

4. Rizici

Imajući u vidu ogromne nepoznanice u trenutku izrade projekcija o daljem odvijanju situacije na međunarodnom planu vezano za dešavanja u Ukrajini, te korištene pretpostavke (DEP, makroekonomske projekcije), **ističemo da postoje značajni rizici za ostvarenje projekcija prihoda od indirektnih poreza, pri čemu prevladavaju rizici lošijeg ishoda.** S obzirom na osnovne postavke projekcija indirektnih poreza i ukupne ekonomske uslove u BiH i u svijetu, ostvarenje projektiranog nivoa prihoda od indirektnih poreza u periodu 2023-2026 je podložno sljedećim rizicima: (1) svim rizicima za ostvarenje projektiranih makroekonomskih pokazatelja (DEP) i (2) rizicima koji se odnose na samu naplatu prihoda od indirektnih poreza i borbu protiv sive ekonomije.

Projekcije prihoda od indirektnih poreza su usko vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja DEP-a. Svi rizici koje DEP pominje u svojim projekcijama po automatizmu predstavljaju i rizike za projekcije prihoda od indirektnih poreza, pošto svako odstupanje realizacije DEP-ovih parametara od njihovih projektiranih vrijednosti neizbježno dovodi i do odstupanja realiziranih od projektiranih prihoda od indirektnih poreza. U DEP-ovim projekcijama iz septembra 2023. godine navode da se rizici za njihove projekcije mogu klasificirati u dvije grupe, i to na vanjske i unutrašnje. U istom dokumentu navodi se sljedeće: „...U vrijeme pripreme ovog izvještaja čini se da su vanjski rizici dosta izraženiji i predstavljaju veći rizik za realizaciju projekcija ekonomskog rasta iz osnovnog scenarija u odnosu na unutrašnje. Naime, nakon stabilizacije epidemioloških prilika koje su vezane za Covid 19, početkom 2022. godine došlo je do eskalacije sukoba Ukrajine i Rusije što će nesumnjivo imati negativne ekonomske posljedice po globalnu ekonomiju i samim tim i Bosnu i Hercegovinu. Daljnja eskalacija ukrajinske krize, kao i jačanje inflatornih pritisaka kako na globalnom (planu, op. OMA).. tako u Bosni i Hercegovini

²⁸ Faktori koji su doveli do niže osnovice akciza na duhan su veći gubici prihoda od akciza u 2023. godini nakon promjene režima plaćanja akciza na duhanske preradevine u odnosu na procjenu u aprilu 2023. i veći rast prosječne ponderirane cijene cigareta od projektiranog.

*zasigurno bi imali negativan utjecaj na potrošnju, investicije, vanjskotrgovinsku razmjenu a samim tim i na projekcije ekonomskog rasta u osnovnom scenariju..*²⁹

U rizike koji mogu ugroziti izvršenje projekcija naplate prihoda od indirektnih poreza u sferi politike i administriranja indirektnim porezima možemo ubrojati sljedeće:

- Slabljenje borbe protiv crnog tržišta duhanskih prerađevina nakon okončanja harmonizacije poreznog opterećenja cigareta u BiH sa standardima EU;
- Slabljenje borbe protiv PDV prevara, pogotovo u sferi povrata, koji, u situaciji pada zaposlenosti i nelikvidnosti obveznika postaju atraktivni za prevare;
- Predlaganje izmjena politike indirektnog oporezivanja kao što su: diferencirane stope PDV-a, privremeno ukidanje akciza na derivate, povećanje praga za registraciju za PDV-e, zahtjevi za oslobađanjem ili isplatu povrata za promet u zemlji (npr. lijekova) i sl.

Rješenja Vijeća za državnu pomoć BiH u vezi oslobađanja putarine za rudnike i termoelektrane nose određene rizike po naplatu indirektnih poreza. Rješenjima se zahtijeva sljedeće: suspenzija oslobađanja putarine za rudnike i termoelektrane, ukidanje oslobađanja u Zakonu o akcizama za navedene kategorije obveznika i povrat olakšice, koji bi podrazumijevao uplatu putarine od strane rudnika i termoelektrana na količine dizela koje su bile oslobođene putarine u 2022. godini. Imajući u vidu odluku Vijeća **projekcije prihoda od putarine za period 2024-2026 podrazumijevaju naplatu putarine za sve obveznike, osim za željeznice. Drugačiji ishod eventualnih pravnih postupaka korisnika porezne olakšice podrazumijevao bi manju naplatu putarine u odnosu na projekcije.** S druge strane, povrat olakšice bi imao pozitivan efekat na naplatu prihoda od od putarine³⁰.

²⁹ DEP, Makroekonomske projekcije 2024-2026, septembar 2023.

³⁰ Imajući u vidu nepoznanice u vezi dinamike naplate povrata i trajanja eventualnih pravnih postupaka s tim u vezi, povrat olakšice nije uključen kao jednokratni dodatni prihod u projekcije prihoda za period 2024-2026.

Dodatak: Posljednje projekcije međunarodnih institucija*i. Projekcije Evropske komisije (EK)*

Na osnovu Tabele 7. možemo vidjeti projekcije realnog rasta BDP-a i inflacije za period od 2022. do 2024. godine iz posljednjih projekcija EK.³¹ Za 2022. godinu je procijenjeno da je u EU ostvaren realni rast BDP-a od 3,4%, dok se za 2023. i 2024. godinu projektuju stope rasta od 0,8% i 1,4%, respektivno. Što se tiče stope inflacije u EU, procjenjuje se da će pasti sa 9,2% u 2022. godini na 6,5% u 2023., te na 3,2% u 2024. godini.

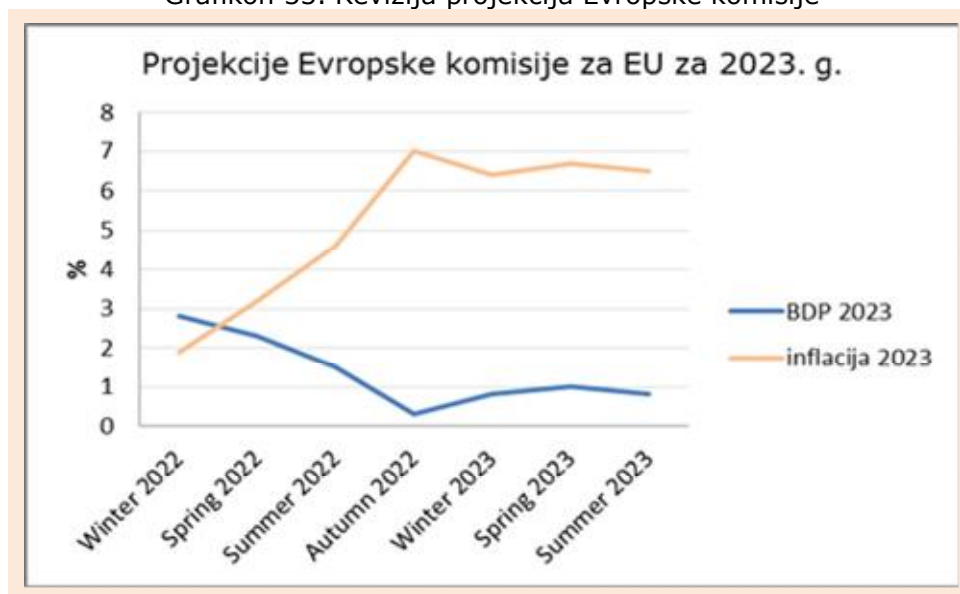
Tabela 6. Ljetne projekcije EK, septembar 2023

Projekcija	Realni rast BDP-a			Inflacija		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
EA	3,3	0,8	1,3	8,4	5,6	2,9
EU	3,4	0,8	1,4	9,2	6,5	3,2

Izvor: European Economic Forecast, Summer 2023

Grafikonom 33. je prikazana revizija projekcija BDP-a i inflacije za 2023. godinu u odnosu na prethodnih nekoliko izdanja projekcija EK.

Grafikon 33. Revizija projekcija Evropske komisije

Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija Evropske komisije

ii. Projekcije Međunarodnog monetarnog fonda (MMF)

Posljednje projekcije MMF-a datiraju iz oktobra 2023. godine.³² Prema navedenom izvoru, predviđa se da će globalni rast pasti sa procijenjenih 3,5% u 2022. godini na po 3,0% u 2023. i 2,9% u 2024. godini. Prognoza za 2024. godinu je 0,1 procentna poena niža od MMF-ovih predviđanja iz jula 2023. godine (Tabela 6).

³¹ European Economic Forecast, Summer 2023 (Interim), Institutional paper 255, September 2023

³² IMF, World Economic Outlook, October 2023.

Osim projekcija za svjetsku ekonomiju, u Tabeli 7. predstavljene su MMF-ove projekcije za Eurozону.

Tabela 7. Projekcije realnog rasta BDP-a, MMF, oktobar 2023

	2022	Projekcija		Razlika u odnosu na WEO iz jula 2023	
		2023	2024	2023	2024
World Output	3,5	3,0	2,9	0,0	-0,1
Euro Area	3,3	0,7	1,2	-0,2	-0,3

Izvor: IMF, World Economic Outlook, October 2023.

iii. Projekcije Evropske centralne banke (ECB)

U projekcijama ECB iz septembra 2023. godine navodi se da bi godišnji prosječni realni rast BDP-a u Eurozoni trebao usporiti s 3,4% koliko je iznosio u 2022. na 0,7 % u 2023., a zatim se povećati na 1,0% u 2024. i 1,5% u 2025.

Tabela 8. Projekcije ECB rasta BDP-a i inflacije za Eurozону

	2021	2022	2023	2024	2025
Realni BDP	5,6	3,4	0,7	1,0	1,5
Inflacija mjerena HIPC-om	2,6	8,4	5,6	3,2	2,1

Izvor: Projekcije ECB iz septembra 2023. godine; www.ecb.europa.eu

Analiza naplate prihoda od akciza na kahvu

(piše: Mirjana Popović, stručni savjetnik - makroekonomista)

1. Uvod

Kahva je zasigurno jedno od najpopularnijih pića u svijetu ali i u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: BiH) gdje postoji jedinstven kult uživanja kao i svakodnevna tradicija ispijanja kahve. S obzirom da je kahva akcizni proizvod koji se uvozi u BiH, prihodi od naplate akciza na kahvu odnose se isključivo na prihode od akciza na kahvu iz uvoza bez obzira da li je ona s kofeinom ili ne, pržena ili ne.

Ekonomska kriza prouzrokovana ratom između Rusije i Ukrajine koja je otpočela u februaru prošle godine kao i vremenske nepogode i klimatske promjene, uzdrmali su "prirodni" rast cijena sirove kahve u svijetu, a to se na kraju odrazilo na povećanje cijena ovog akciznog proizvoda i u BiH, kako prilikom kupovine u trgovinama tako i prilikom ispijanja kahve u kafićima. Brazil kao najveći proizvođač kahve na svijetu znatno je pogođen vremenskim nepogodama te mogućnosti proizvodnje kahve u toj zemlji nisu kao što su bile ranijih godina. Izuzetak nisu ni ostale vodeće zemlje proizvođači kahve koje se bore sa ekonomskim, klimatskim i ostalim uzročno-posljedičnim vezama koje se nižu uz ove poteškoće.

S obzirom da je svjetsko tržište kahve nestabilno, te da cijena sirove kahve na svjetskom tržištu konstantno raste, postavlja se pitanje kako je rast cijena uticao na potrošnju kahve i naplatu akciza u posmatranom periodu koji je fokus analize. Analizom naplate prihoda od akciza na kahvu koja slijedi, pokušaćemo se naći odgovor na postavljeno pitanje, iz čega vlasti u zemlji mogu kreirati politiku daljeg djelovanja na cijenu kahve koja utiče na potrošnju kahve, a samim tim i na naplatu prihoda od akciza na kahvu.

Fokus analize³³ su:

- Godišnja naplata prihoda od akciza na kahvu u BiH u 2022. godini³⁴ u odnosu na prethodnu, 2021. godinu³⁵.
- Kvartalna naplata prihoda od akciza na kahvu u BiH za period prvi kvartal (Q1) 2021. godine – treći kvartal (Q3) 2023. godine³⁶.
- Mjesečna naplata prihoda od akciza na kahvu u BiH za period januar 2021. godine - septembar 2023. godine³⁷.

1. Godišnje kretanje prihoda od akciza na kahvu

Ukupni prihodi od akciza u velikoj mjeri učestvuju u ukupnim prihodima od indirektnih poreza, dok se učešće prihoda od akciza na kahvu kreće od 2,0 do 2,3% u ukupnim prihodima od akciza na godišnjem nivou u posmatrane posljednje dvije godine.

³³ O politici oporezivanja kahve i naplati prihoda od akciza na kahvu više u: Popović, M. (2022), "Analiza naplate prihoda od akciza na kahvu"; OMA bilten br. 207/208

³⁴ Posljednji raspoloživi godišnji podaci

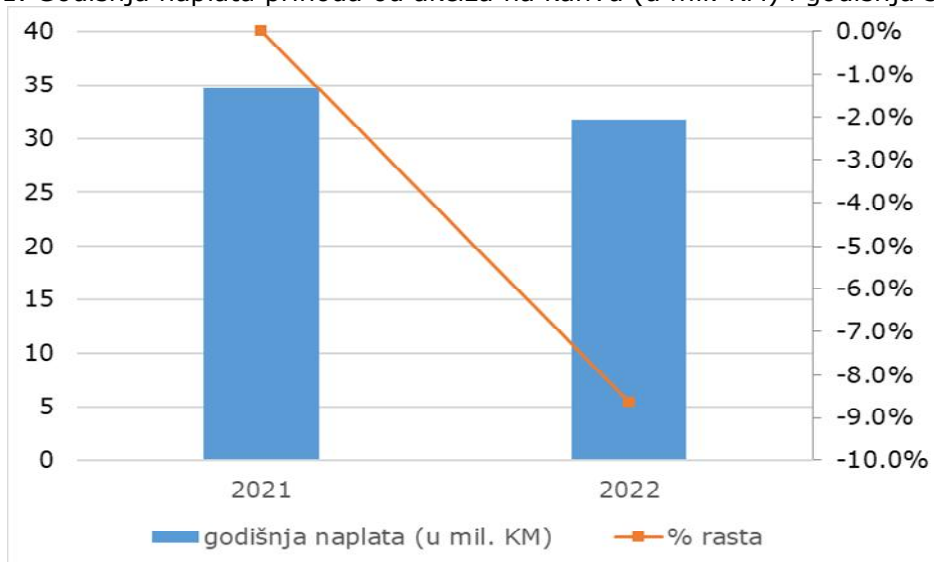
³⁵ Zbog pojave pandemije Covid-19 kao i zbog mjera uvedenih u borbi protiv širenja virusa, 2020. godina nije relevantna za poređenje, te analizom nije prikazana duža vremenska serija koja bi obuhvatala ovaj period.

³⁶ Posljednji raspoloživi kvartalni podaci

³⁷ Posljednji raspoloživi mjesečni podaci

Grafikonom 1 prikazana je godišnja naplata prihoda od akciza na kahvu za 2021. i 2022. godinu, u milionima KM (lijeva vertikalna skala) i godišnja stopa rasta ovih prihoda (desna vertikalna skala)³⁸.

Grafikon 1. Godišnja naplata prihoda od akciza na kahvu (u mil. KM) i godišnja stopa rasta

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Naplata prihoda od akciza na kahvu je smanjena u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu za 8,7% (grafikon 1, % rasta). S obzirom da prilikom dolaska zelene kahve u glavne luke za kahvu unutar zemalja članica Evropske unije kao i na čitavom evropskom tlu, porijeklo zelene kahve bilježi zemlja u kojoj se luka nalazi³⁹, dva ključna događaja su promjenila izvozne trendove pržene kahve iz zemalja EU, Brexit i rat između Rusije i Ukrajine prilikom čega dolazi do poremećaja u lancima snabdijevanja u 2022. godini, a što se odrazilo na smanjenje ovih prihoda.

U cilju detaljnije analize kretanja naplate prihoda od akciza na kahvu, razlozima za smanjenje / povećanje ovih prihoda, uticaju drugih spoljnih faktora na naplatu ovih prihoda, u nastavku je prikazana kvartalna i mjesečna analiza naplate ovih prihoda kao i stopa rasta u naplati istih.

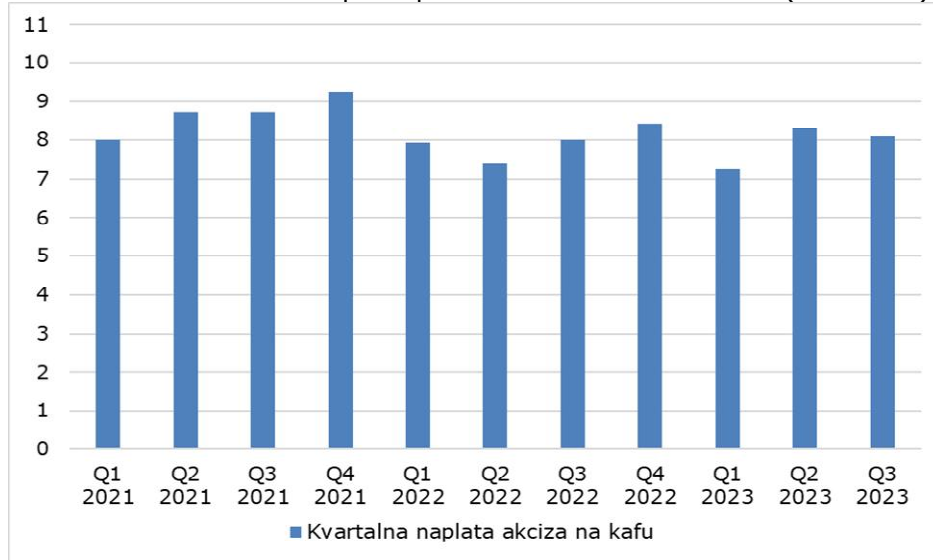
2. Kvartalno kretanje prihoda od akciza na kahvu

Grafikonom 2 prikazana je kvartalna naplata prihoda od akciza na kahvu za period od prvog kvartala (Q1) 2021. godine do trećeg kvartala (Q3) 2023. godine, u milionima KM.

³⁸ 2021. godina korištena kao baza

³⁹ Više u: Popović, M. (2019). "Kahva kao akcizna roba u zemljama Evropske unije i u Bosni i Hercegovini - I dio"; OMA bilten br. 172/173

Grafikon 2. Kvartalna naplata prihoda od akciza na kahvu (u mil. KM)

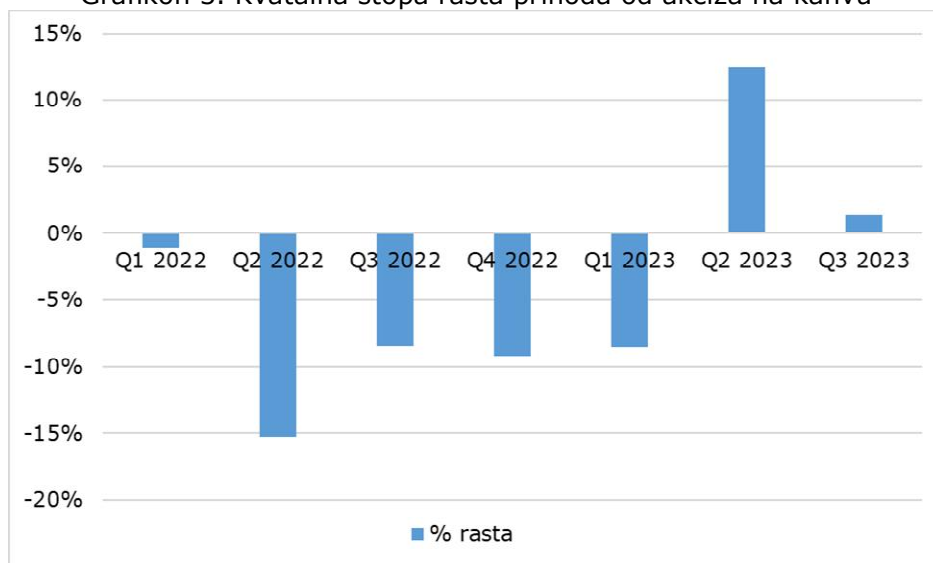
Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Kretanje naplate prihoda od akciza na kahvu ima tendenciju rasta na kvartalnom nivou u 2021. godini, te je u posmatranom periodu zabilježena najveća naplata u četvrtom kvartalu iste godine. Pozitivan trend u naplati ovih prihoda nije nastavljen u prvom i drugom kvartalu 2022. godine dok druga polovina iste godine bilježi blagi oporavak u naplati.

Početak tekuće godine, odnosno prvi kvartal tekuće godine karakterističan je po najnižoj naplati prihoda od akciza na kahvu u odnosu na sve posmatrane kvartale. U drugom kvartalu tekuće godine naplata ovih prihoda je porasla za 14,7% u odnosu na prvi kvartal, dok je u trećem kvartalu zabilježen blagi pad u naplati u poređenju sa drugim kvartalom.

Grafikonom 3 prikazana je kvartalna stopa rasta prihoda od akciza na kahvu za period Q1 2022 – Q3 2023. godine, a u odnosu na isti kvartal prethodne godine.

Grafikon 3. Kvatalna stopa rasta prihoda od akciza na kahvu

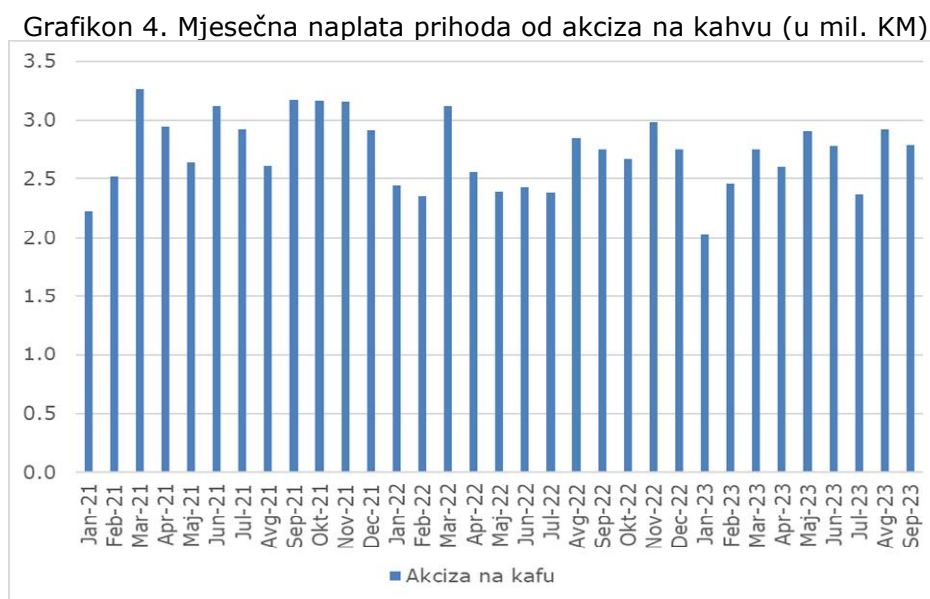
Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Kvartalna naplata prihoda od akciza na kahvu ima negativnu stopu rasta tokom čitave 2022. godine u odnosu na 2021. godinu, kao i u prvom kvartalu tekuće godine u odnosu na isti kvartal prethodne godine. U drugom kvartalu 2022. godine zabilježeno je najveće smanjenje u naplati ovih prihoda od 15,3% u poređenju sa naplatom u drugom kvartalu 2021. godine, nakon čega je zabilježeno smanjenje od 8,4% i 9,2% u trećem, odnosno četvrtom kvartalu 2022. godine u odnosu na isti kvartal 2021. godine. U prvom kvartalu tekuće godine zabilježeno je smanjenje od 8,5% u poređenju sa istim kvartalom prethodne godine, dok je negativna stopa rasta prekinuta tek u drugom kvartalu tekuće godine gdje je zabilježen rast u naplati ovih prihoda od 12,5%, u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Takođe, treći kvartal tekuće godine karakteriše pozitivna stopa rasta ovih prihoda od 1,2% u odnosu na isti kvartal prethodne godine.

3. Mjesečno kretanje prihoda od akciza na kahvu

Mjesečna dinamika kretanja naplate prihoda od akciza na kahvu prikazana je za period od januara 2021. godine do septembra 2023. godine, te ovakav prikaz kretanja naplate ovih prihoda pruža detaljne informacije o dinamici potrošnje kahve pod uticajem različitih spoljnih faktora.

Grafikonom 4 prikazano je mjesečno kretanje prihoda od akciza na kahvu za period januar 2021. - septembar 2023. godina, u milionima KM.

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

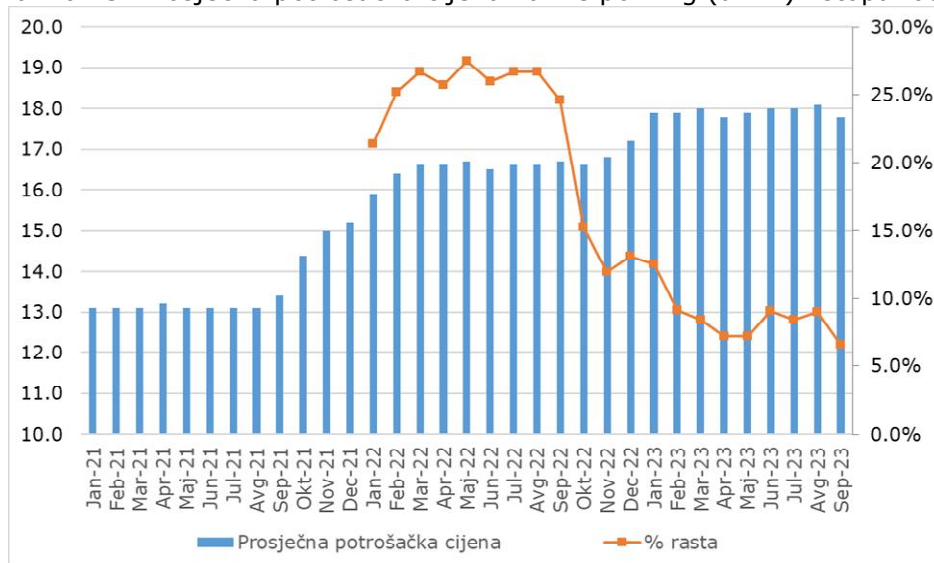
Najveća naplata prihoda od akciza na kahvu na mjesečnom nivou u periodu prikazanom grafikonom zabilježena je u martu, septembru, oktobru i novembru 2021. godine, martu i novembru 2022. godine, kao i u maju i avgustu tekuće godine. Najniža naplata ovih prihoda na mjesečnom nivou u posmatranom periodu zabilježena je u januaru tekuće godine te je u odnosu na decembar prethodne godine niža za 26,3%.

S obzirom da kahva nije sezonsko piće poput drugih pića koja podliježu naplati akcize kao što su bezalkoholna pića, alkoholna pića i pivo čija je potrošnja pod uticajem sezonskih faktora, oscilacije u potrošnji kahve se ne mogu vezati za određeni period u godini. Međutim, na potrošnju kahve utiču drugi faktori poput poremećaja u lancima snabdijevanja, cijene sirove kahve na svjetskom tržištu, cijene transporta na koju utiču cijene barela nafte, zatim dodatni uticaj imaju cijena pakovanja, radne snage i drugi faktori.

Sve navedeno diktira prodajnu cijenu kahve kako u prodavnicama (kahva u zrnu ili mljevena kahva) tako i u barovima i restoranima (espresso i druge vrste kahve sa ili bez kofeina), a što direktno utiče na iznos naplaćenih prihoda od akciza na kahvu.

Kako bi detaljnije mogli pristupiti razumijevanju kretanja mjesečne naplate prihoda od akciza na ovaj akcizni proizvod, odnosno stope rasta prihoda od akciza na kahvu, grafikonom 5 prikazano je mjesečno kretanje prosječne potrošačke cijene kahve po kilogramu za period januar 2021.-septembar 2023. godina, u KM (lijeva vertikalna skala) i mjesečna stopa rasta prosječne potrošačke cijene kahve za isti period (desna vertikalna skala)⁴⁰.

Grafikon 5. Prosječna potrošačka cijena kahve po 1 kg (u KM) i stopa rasta

Izvor: Podaci Agencije za statistiku BiH, prikaz OMA

Iz grafikona se vidi da je prosječna potrošačka cijena kahve po jednom kilogramu u posmatranom periodu na mjesečnom nivou stagnirala tokom prvih osam mjeseci 2021. godine nakon čega od septembra iste godine bilježi konstantan rast. U avgustu tekuće godine zabilježena je najveća prosječna potrošačka cijena mljevene kahve po kilogramu koja je veća za čak 38,2% u odnosu na cijenu istog proizvoda u prvom posmatranom mjesecu, odnosno januaru 2021. godine. U septembru tekuće godine, prosječna cijena kahve po kilogramu je blago opala na nivo iz aprila iste godine, te je u odnosu na prethodni mjesec manja za 1,7%.

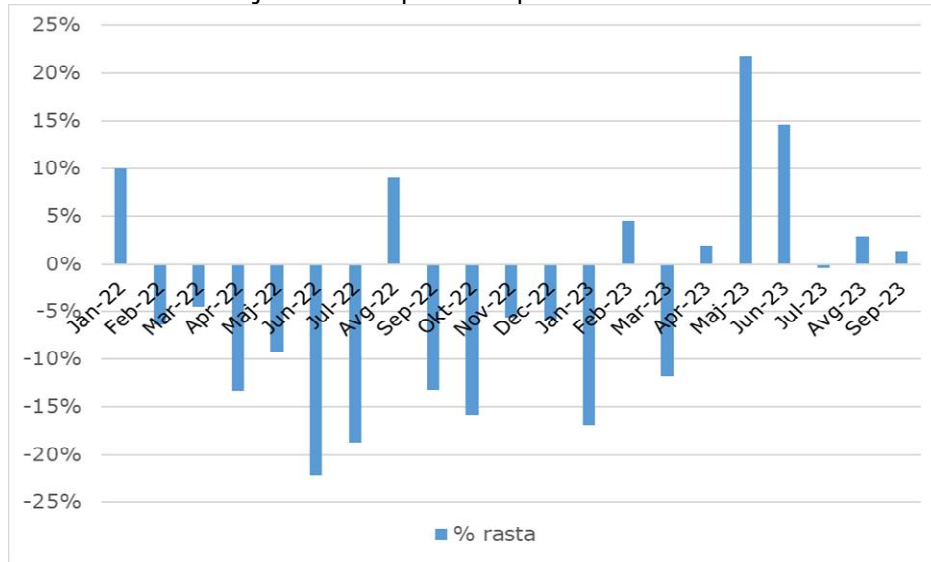
Najveći rast prosječne potrošačke cijene kahve po jednom kilogramu na mjesečnom nivou zabilježen je u prvih devet mjeseci 2022. godine u odnosu na isti period 2021. godine. Prosječna potrošačka cijena kahve po jednom kilogramu je u maju 2022. godine, kada je zabilježena i najveća stopa rasta, veća za 27,5% u odnosu na isti mjesec 2021. godine. Nakon septembra 2022. godine, porast cijena ovog akciznog proizvoda blago je usporen, te je i stopa rasta u periodu septembar 2022. – septembar 2023. godine manja.

Obzirom na činjenicu da je tržište kahve u svijetu nepredvidljivo, a da prosječna potrošačka cijena kahve u BiH konstantno raste, zabrinutost za cijenu može biti opravdana jer značajnije povećanje cijene može prouzrokovati značajnije smanjenje potrošnje kahve, što dalje može uticati na smanjenje u naplati prihoda od akciza na ovaj akcizni proizvod. Vlasti u zemlji ne mogu direktno uticati na kretanje cijena kahve, ali mogu u kriznim situacijama, kao što je bila situacija sa covid-om, ograničiti marže.

⁴⁰ Posljednji raspoloživi podaci Agencije za statistiku BiH, prikaz OMA

Grafikonom 6 prikazana je mjesečna stopa rasta prihoda od akciza na kahvu za period januar 2022. – septembar 2023. godine, a u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Grafikon 6. Mjesečna stopa rasta prihoda od akciza na kahvu

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Ukoliko se analizira stopa rasta prihoda od akciza na kahvu na mjesečnom nivou, najveći pad u naplati zabilježen je u junu 22,1% i julu 18,7% 2022. godine, a u odnosu na isti mjesec 2021. godine. Najveća stopa rasta ovih prihoda zabilježena je u maju tekuće godine 21,7%, a u odnosu na maj prethodne godine.

Zbog poremećaja na svjetskom tržištu i viših cijena sirovina, očekivanja su da će cijena kahve i u narednom periodu dodatno rasti kako na svjetskom tržištu tako i na tržištu BiH. Naime, ogromne zalihe zrna kahve u Brazilu i Vijetnamu kao najvećim proizvođačima kahve se smanjuju te bi se do kraja godine mogle prepoloviti u odnosu na prethodnu godinu, što će još više uticati na rastuće globalne cijene kahve. U posljednjem periodu berzanske cijene kahve znatno su porasle, te je sigurno da cijene sirovina neće opadati. Dodatno, trenutno nestabilna situacija na Bliskom istoku uzrokuje povećanje cijena barela nafte što će takođe u narednom periodu uticati na dodatne poremećaje i poteškoće u lancima snabdijevanja, a što će biti predmet analize u narednom periodu.

Arhiva biltena:

http://www.oma.uino.gov.ba/04_objasnjenja.asp?l=b